

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Ondřej Štolba

**Visegrádská skupina jako nástroj
prosazování zájmů v oblasti zemního plynu
– případ České a Polské republiky**

Bakalářská práce

Praha 2014

Autor práce: **Ondřej Štolba**

Vedoucí práce: **Mgr. Tomáš Weiss, M.A., Ph.D.**

Rok obhajoby: **2014**

Bibliografický záznam

ŠTOLBA, Ondřej. *Visegrádská skupina jako nástroj prosazování zájmů v oblasti zemního plynu – případ České republiky a Polska*. Praha, 2014. 58 s. Diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Tomáš Weiss, M.A., Ph.D.

Abstrakt

Cílem této práce je zhodnocení vlivu ukrajinských krizí v letech 2006 a 2009 na využívání Visegrádské skupiny jako nástroje pro prosazování zájmů v oblasti zemního plynu. Zkoumání se opírá o institucionální teorii, která odůvodňuje regionální spolupráci. Dopad obou krizí na Visegrádskou spolupráci je pak představen na dvou členských státech skupiny – České republice a Polsku, které poskytují rámec pro celkové hodnocení. Prosazování zájmů v plynárenské oblasti se během sledovaných let projevuje v posilování Visegrádské skupiny. Práce sleduje vývoj od předkrizového období do polského předsednictví ve Visegrádské skupině. Postihuje tak prvotní snahy na koordinaci plynárenských politik, vliv Evropské unie na vývoj plynárenské agendy uvnitř Visegrádské skupiny a její přínos pro energetickou bezpečnost sledovaných států. Práce hodnotí dynamický rozvoj Visegrádské skupiny a jednotlivé výsledky ve snižování závislosti na ruském plynu. Všímá si však i přetrvávajících limitů ve fungování této skupiny, které mohou bránit v prosazování národních i středoevropských zájmů.

Abstract

The aim of this thesis is to evaluate the influence that the Ukrainian crises in 2006 and 2009 had on the use of the Visegrad Group as a tool for promoting the interests in the sphere of natural gas. This research is based on institutional theory that provides an explanation of the importance of regional cooperation. The impact of both crises on cooperation is then presented on two Member States – the Czech republic and Poland, which provides a framework for an overall assessment. The upholding of interests in the gas area during the years is reflected in the strengthening of the Visegrad Group. The work follows the development of the pre-crisis period to the Polish Presidency of the Visegrad Group in 2012. Thus, it observes the initial efforts to coordinate gas politics, the influence of the European Union on the development of gas agenda within the Visegrad Group and its contribution to the energy security of monitored countries. The thesis evaluates the dynamic development of the Visegrad Group and individual results in reducing dependence on Russian gas. Moreover, there are also noted the remaining limits in the functioning of this group which may block the enforcement of national and Central European interests.

Klíčová slova

Česká republika, energetická bezpečnost, energetická infrastruktura, Evropská unie, institucionalismus, národní zájmy, Polská republika, Ukrajinská krize, Visegrádská skupina, zemní plyn

Keywords

Czech republic, energy security, European union, institutional theory, natural gas crisis, natural gas, Polish republic, Visegrad group, energy infrastructure, nation interests

Rozsah práce: 71 461 znaků

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.

V Praze dne

Ondřej Štolba

Poděkování

Chtěl bych především poděkovat Mgr. Tomáši Weissovi, M.A., Ph.D. za vedení, obdobnou pomoc, ochotu. konzultace a také čas, který mi věnoval při vypracování bakalářské práce. Taktéž bych chtěl poděkovat své rodině za její pomoc a podporu, které si nesmírně vážím.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Ondřej Štolba

E-mail:

stolba.ondrej@gmail.com

Semestr:

5. semestr

Akademický rok:

2013/2014

Název práce:

Visegrádská skupina jako nástroj prosazování zájmů v oblasti zemního plynu – případ České a Polské republiky

Předpokládaný termín ukončení (semestr, školní rok):

6. semestr, 2013/2014

Vedoucí bakalářského semináře:

Mgr. Karel Svoboda, Ph.D.

Vedoucí práce:

Mgr. Tomáš Weiss, M.A., Ph.D.

Zdůvodnění výběru tématu (5 řádek):

Otázka závislosti na zemním plynu je dlouhodobým tématem ve středoevropském prostoru. Významnou organizací, která v této oblasti působí, je pak Visegrádská skupina. Mým zájmem je zjistit, jak přispěly plynové krize na Ukrajině v letech 2006 a 2009 změně ve využívání Visegrádské skupiny. A jestli jejím vlivem došlo ke krokům na cestě k zajištění energetické bezpečnosti členských států

Předpokládaný cíl (5 řádek)

Cílem bakalářské práce by mělo být zhodnocení, že se vlivem zmíněných krizí stala Visegrádská skupina účinným nástrojem v prosazování kolektivních zájmů jejich členů. A to jak na regionální úrovni, tak na úrovni spolupráce uvnitř Evropské unie. Visegrádská skupina přispívá v energetice ke koordinaci politik, tlaku na příspěvky pro prioritní projekty, prosazování liberalizace energetického trhu a posilování protikrizových mechanismů a unijní solidarity.

Základní charakteristika tématu (10 řádek)

Visegrádská skupina je nejvýznamnější organizací ve středoevropském prostoru již přes dvě desetiletí. I přes prvotní orientaci na vstup jejich členů do EU a dalších nadnárodních organizací neopadla vůle ke spolupráci. Již před rokem 2006 se začíná projevovat snaha rozšířit její agendu o energetické téma. Významným impulsem se však stala až lednová krize 2006 na Ukrajině, i když její následky nepostihly všechny země Visegrádu stejně. Přesto vyvolala nutnost na diverzifikaci, modernizaci plynovodní infrastruktury a snižování závislosti na jednom dodavateli – Ruské Federaci. Pro vysvětlení existence Visegrádské skupiny by mohla být využita institucionální teorie, která předpovídá vznik takovýchto celků, které přímo pomáhají prosazování národních zájmů. Pro cíl práce a odůvodnění využívání Visegrádské skupiny státy bych pak zvolil Českou republiku a Polsko jako dva zástupce, na nichž bude výzkumná otázka řešena.

Předpokládaná struktura (10 řádek)

Práce bude obsahovat tři stěžejní části – tzn. před rokem 2006, ve kterém bude zájem o představení skupiny a vymezení role zemního plynu u České republiky a Polska,

identifikace existujících strategie a přístup k energetické bezpečnosti v rámci národních koncepcí a Visegrádské spolupráce. Zároveň dojde k představení Visegrádské skupiny jakožto nástroje pro vyvazování se ze závislosti na ruském plynu a organizaci regionálního významu. Tyto informace poslouží pro druhou část, která na základě plynové krize na Ukrajině v roce 2006 zhodnotí, došlo-li k nastartování nových projektů, změně závislosti na plynu, nadnesení nových témat, kde lze pozorovat jednotný postup (kde naopak neshody), propojení tras energovodů, případný vztah k liberalizaci energetického trhu, výsledky schůzek a programy předsednictví, jaká je forma spolupráce s EU, jestli dochází k úspěšným realizacím, nebo ne – jak se překrývají nebo odlišují jednotlivé zájmy obou zemí. Poslední část poté zhodnotí vliv krize z roku 2009 podle stejných kritérií se zvýšenou pozorností k využívání předsednictví Rady ministrů EU. Jakým způsobem tak byla naplňován zájem Visegrádské skupiny pomocí předsednictví, posílilo/oslabilo předsednictví České republiky a Polské republiky význam skupiny - otevřelo cestu k realizaci projektů v plynárenské oblasti? Došlo k ustavení společné energetické koncepce Visegrádské skupiny? Jakou formu má po roce 2009 oproti předchozím obdobím tato spolupráce a jaké jsou její limity?

Základní literatura (10 nejdůležitějších zdrojů)

Petr Bihnack a Lukáš Tichý (Eds), *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU*, (Ústav mezinárodních vztahů, v.v.i., v Praze 2011), 166 str.

Tomáš Vlček, Filip Černocho, *The Energy Sector and Energy Policy of the Czech Republic* (Brno: Masarykova univerzita press, 2013), 238.

Franklin D. Kramer, John R. Lyman, Mihaela C. Carstei, „Central Europe and the Geopolitics of Energy“ *Atlantic Council Issue Brief* (15. prosince 2010): 26.

http://www.atlanticcouncil.org/images/files/publication_pdfs/403/121510_ACUS_CentralEuropeEnergy.PDF (staženo 8. 5. 2014)

Bohuslav Litera et al., eds., *Ruské produktovody a střední Evropa* (Praha: Eurolex Bohemia, 2003), 243.

Bohuslav Litera et al., eds., *Energie pro Evropu. Energetická spolupráce Ruska a zemí postsovětského prostoru s Evropskou unií* (Praha: Eurolex Bohemia, 2006), 279.

Černocho, et al., eds. „*The Future of Natural Gas in the V4 Countries. A Scenario Analysis and the EU Dimension*. (Brno: Munipress, 2011), 76.

Martin Dangerfield, *The Visegrad Group in the expanded European Union: From preaccession to postaccession cooperation*, *East European Politics and Societies*, Vol. 22, No. 3, 630–667.

Paweł Ukielski. *The breakdown of the Visegrad cooperation in years 1993 –1998*. In: Polačkova, Zuzana (ed.): *Slovensko-česke vzťahy v kontexte strednej Európy*. (Bratislava: SAV, 2005), 255–261

Jaroslav Cwiek-Karpowicz, Dariusz Kalan, eds., *North-South Gas Interconnector. Geopolitical breakthrough in Central Europe* (Varšava: The Polish Institute of International Affairs, 2013), 67.

„The North-South Gas interconnections axis proposed by V4“, Oficiální stránky polského Ministerstva zahraničních věcí, <http://www.msz.gov.pl/resource/c6c5681b-f9b2-422b-9d70-3b989a217111> (staženo 8. 5. 2014).

- A oficiální dokumenty ministerstev Polské a České republiky, Evropské komise a Visegrádské skupiny.

Podpis studenta a datum:

Schváleno:	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

Úvod.....	2
1 Role zemního plynu v energetické bezpečnosti České a Polské republiky	6
1.1 Zemní plyn v energetické bezpečnosti České republiky.....	6
1.2 Zemní plyn v energetické bezpečnosti Polské republiky.....	10
2 Plynová krize jako impuls pro visegrádkou spolupráci pohledem českého a polského předsednictví V4, období leden 2006 až prosinec 2008.....	19
2.1 Vliv krize na Českou republiku, její národní zájmy a důsledky pro české předsednictví V4	19
2.2 Vliv krize na Polskou republiku, její národní zájmy a důsledky pro polské předsednictví V4	22
2.3 Shrnutí české plynárenské politiky za období let 2006 až 2008/9 a výsledky spolupráce s V4.....	25
2.4 Shrnutí polské plynárenské politiky za období let 2006 až 2008/9 a výsledky spolupráce s V4.....	26
3 Visegrádká spolupráce po Ukrajinské plynové krizi v roce 2009 v kontextu českého a polského předsednictví v Radě EU	27
3.1 Visegrádká spolupráce od Ukrajinské krize v roce 2009 do polského předsednictví V4 v letech 2012/13	27
3.2 České předsednictví v Radě EU a jeho přispění k prosazování zájmů Visegrádké skupiny	31
3.3 Polské předsednictví v Radě EU a jeho přispění k prosazování zájmů Visegrádké skupiny	33
3.4 Shrnutí české plynárenské politiky za období 2009 – 2012/13	35
3.5 Shrnutí polské plynárenské politiky za období 2009 – 2012/13.....	36
Závěr	38
Seznam použitých zkratk	41
Použitá literatura	42

Úvod

Již na začátku 90. let se stala Visegrádská skupina (dále jen V4) přirozenou platformou pro spolupráci mezi státy středoevropského prostoru. Pád komunistických režimů společně s rozpadem Sovětského svazu však přinesl vedle demokratizačních procesů taktéž otázky vztahující se k zajištění národní bezpečnosti. Ačkoliv panovaly mezi zakládajícími státy V4, tedy Českou republikou, Maďarskem, Polskem a Slovenskem, rozdílné představy o formě spolupráce, její náplni, trvání a významu, postupně se stala energetická agenda její neoddělitelnou součástí a nejdiskutovanějším tématem. Nejdéle do roku 2004 však stála v pozadí společných snah na vstup do evropských, potažmo mezinárodních a nadnárodních struktur. Právě energetická problematika dodala po vstupu členských států do Evropské unie nový impuls, který zajistil její další fungování a posilování významu – a nikoliv vyčerpání a zánik.

Energetická bezpečnost je jako velké téma ve střední Evropě často zmiňováno v souvislosti s dodávkami zemního plynu. Zájem na jeho bezproblémovém dovozu je způsoben podílem v národních energetických mixech, který v jednotlivých státech představuje vyšší, nebo nižší procento. Vlivem historických daností je ovšem zřejmé, že největší riziko souvisí s nediverzifikovanou sítí plynovodů a závislostí na jednom dodavateli. Státy V4 jsou jednostranně závislé na dovozu zemního plynu z Ruské federace a na stárnoucí infrastruktuře, která vede přes několik tranzitních zemí.

Spolehlivost těchto dodávek byla poprvé nalomena v lednu 2006, kdy spory mezi ruskou plynárenskou společností Gazprom a Ukrajinou přerostly v několikadenní krizi a výpadek zemního plynu. Uzavření kohoutků na plynovodu Bratrství tehdy posílilo vnímání bezpečnostního rizika, kterému jsou členské země V4 vystaveny, a vedlo k prvním významným krokům na poli energetické bezpečnosti.

Pro jednotlivé členské státy V4 z této zkušenosti plynul zejména nové politické zacílení na problematiku otevírání energetických trhů, sjednocení právních norem v rámci EU, zavádění konkurenčního prostředí, které vyžaduje stavbu propojené evropské infrastruktury plynovodů. K dosažení zmíněných bodů, které ovšem mají u jednotlivých států své priority, se mohla V4 ukázat jako vhodný a účinný nástroj. A to nejenom regionální spolupráce, ale také jako platforma sjednocování zájmů pro výhodnější pozici při jednání na úrovni EU. Případně také jako subjekt, který má jako

odběratel zemního plynu pro Ruskou Federaci význam srovnatelný s Německem.

Jako teoretické východisko této práce poslouží institucionalismus. Ten předpokládá nutnost tvorby a využití institucí jako předpoklad k prosazování národních zájmů. V mém případě je tedy V4 projevem regionální spolupráce. Podle této teorie na ni však nemůžeme pohlížet na její efektivnost prosazování pouze skrz její ustanovenou formu, ale také pomocí jednotlivých procesů, které utvářejí její podobu a dynamiku. Mezi tyto procesy patří především právní změny, ustavené zvyklosti a zaváděné postupy v institucionálním a organizačním nastavení, které ovlivňují chování jednotlivých účastníků. Je nutné hodnotit zájmovou spolupráci nejen z pohledu formálních praktik, ale také neformálních setkání a zvláštností vztahů mezi členy.¹

Tento teoretický rámec je nezbytný pro hledání odpovědi na výzkumné otázky mé práce:

- Je Visegrádská skupina účinným nástrojem prosazování zájmů v energetické bezpečnosti v oblasti zemního plynu?
- A jak se tato spolupráce proměnila vlivem krizí na Ukrajině v letech 2006 a 2009?

Pro účely této práce jsem zvolil komparativní analýzu dvou ze čtyř členů V4 – Českou republiku a Polsku. Oba dva státy představují v plynárenské oblasti příklady odlišných sfér zájmu. Ta je způsobena nejen rozdílným zastoupením zemního plynu v energetických mixech a dlouhodobých energetických koncepcí států v plynárenské politice, ale také závislostí na odlišných plynovodech a jinými možnostmi v přístupu k alternativním dodavatelům. Tím je také zajištěn rozdílný přístup ke krizím 2006 a 2009, které jsem zvolil jako mezníky spolupráce V4.

Shodně jsou Česká republika a Polsko nejen odběrateli zemního plynu, ale tranzitními zeměmi, které mají příjmy z odběrů plynu Německem a dalšími západními zeměmi. Zároveň v období sledovaných krizí byli postupně předsedajícími zeměmi V4, kam přinesli důraz na energetickou spolupráci. Od lednové krize v roce 2009 se také působily jako předsedající země Rady Evropské Unie, čímž můžeme hodnotit význam a úspěch V4 i na pozadí unijní agendy.

¹ Karen Schweers Cook, Margaret Levi et al., eds., *The limits of Rationality* (Chicago: University of Chicago Press, 2008), 402-9.

Na základě tohoto důrazu na dva členy V4 bude práce rozdělena na tři kapitoly. První kapitola postupně představí význam zemního plynu v energetické bezpečnosti České republiky a Polska, jejich národní mixy a plynovodnou infrastrukturu. Zároveň vyzdvihne okruhy jejich společného a rozdílného zájmu, které budou důležité pro komparaci pokroků v nadcházejících obdobích. Představí taktéž V4 jako platformu středoevropské spolupráce a její výsledky do roku 2006 s důrazem na zemní plyn a národní zájmy České republiky a Polska.

Druhá kapitola mapuje období od ledna 2006 o prosince 2008. V první podkapitole bude krátce představena lednová krize na Ukrajině a její dopady na Českou republiku. V rámci této podkapitoly bude kladen důraz především na české předsednictví ve V4, její význam a úspěchy pro prosazování národních a visegrádských zájmů. Druhá podkapitola obdobně zhodnotí polské předsednictví ve V4. Následuje shrnutí pokroků dosažených vlivem spolupráce na visegrádské úrovni z pozice zájmů České republiky a Polska oproti předchozímu období.

Třetí kapitola se zabývá obdobím od ledna 2009 do polského předsednictví ve V4 na přelomu let 2012/13. První podkapitola se věnuje dopadům lednové krize na Ukrajině v roce 2009 a následným úspěchům V4 zejména v souvislosti s unijní agendou. V dalších podkapitolách je představeno přispění českého a polského předsednictví ve V4 a posléze v Radě EU. Následuje shrnutí tohoto období z pozice zájmů České republiky a Polska, dosažené úspěchy vlivem spolupráce na visegrádské úrovni oproti předchozímu období, posun ve spolupráci, její možnosti a limity.

Tato práce bude především čerpat z odborné literatury českého a zahraničního původu – u nich s ohledem na téma práce je kladen důraz na polské a unijní zdroje. Významná část informací pochází zejména z oficiálních dokumentů V4 (deklarace, programová prohlášení, tiskové a roční zprávy, smlouvy). Ty poskytují rámec pro hodnocení úspěchů, vyvozování směrů spolupráce a proměňujících se sfér zájmů jednotlivých členů v plynárenské oblasti. Neposkytují však kritiku těchto pokroků úspěchů, a proto tato práce využívá odborných analýz, článků, diplomových prací a knih. Mezi nejvýznamnější zdroje bych pak zařadil publikaci *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU* autorů Petra Binhaka, Lukáše Tichého et al. a publikace *Ruské produktovody a střední Evropa* autorů Bohuslava Litery, Karla Hírmana et al. Taty práce poskytuje vhled do energetické problematiky středoevropského prostoru a věnuje svou část i V4. Zejména pak oddíly vztahující se k plynárenství a spolupráci s Evropskou unií. Jejich obecný zájem o V4 vzhledem

k zaměření práce musel být doplněn o práce vztahujících se jednotlivě k energetické problematice České a Polské republiky. Jako publikaci komentující celkovou situaci v energetickém sektoru České republiky jsem zařadil knihu *The Energy Sector and Energy Policy of the Czech Republic*. Ta rozebírá českou situaci za poslední dvě dekády a komentuje ji za pomoci statistických dat a politického vývoje. Pro problematiku polské plynárenské politiky jsem použil zejména analýzu *Challenges of liberalization. The case of Polish electricity and gas sectors*, která obdobně shrnuje energetickou problematiku v souvislosti se vstupem Polska do EU.

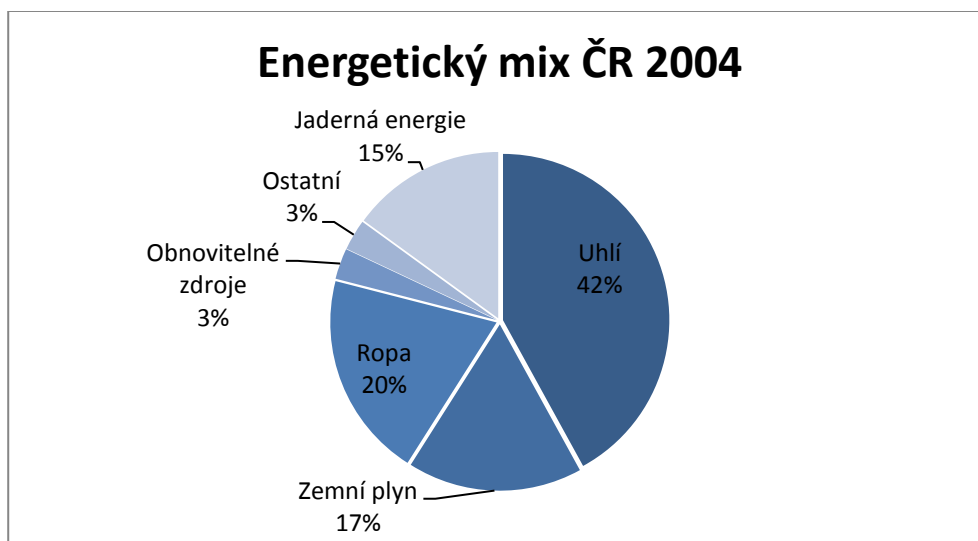
Visegrádskou spoluprací a její formy je pak možné hodnotit skrz tématické analýzy *The Future of Natural Gas in the V4 Countries* a *Scenario Analysis and the EU Dimension* Jaroslava Cwiek-Karpowicze, Dariuszea Kalana, eds. Hodnotí zejména aktuální plynárenské projekty pohledem priorit států V4 a jejich spoluprací. Tím přispívá k oddělení národních zájmů jednotlivých členských států. A to společně s analýzou *Central Europe and the Geopolitics of Energy* od autorů Franklina D. Kramea, Johna R. Lymana a Michaely C. Carstei. Případně se stejným zaměřením *The Visegrad Group in the expanded European Union: From preaccession to postaccession cooperation* z odporného časopisu *East Europe Politics and Societies* autora Martina Dangerfielda. Všechny tyto materiály pak poskytují rámec pro kritické čtení oficiálních materiálů dostupných na internetových portálech Visegrádské skupiny, Evropské komise a také příslušných ministerstev České a Polské republiky.

1 Role zemního plynu v energetické bezpečnosti České a Polské republiky

1.1 Zemní plyn v energetické bezpečnosti České republiky

Státní energetická koncepce České republiky z roku 2004 má za dlouhodobý cíl dosažení co nejvyšší nezávislosti na zahraničních zdrojích.² Zvláštní důraz je kladen pro tu oblast, v nichž import energií proudí od rizikových dodavatelů. V nediverzifikované soustavě středoevropských přepravních systémů proto vyčnívá zejména problematika okolo dodávek ropy a zemního plynu.

Právě plyná paliva se v energetickém mixu České republiky dlouhodobě podílejí přibližně 17 % (viz srovnávací grafy), a tudíž představují strategický význam hodný pozornosti.³ Vize k roku 2030 počítají s mírným navýšením a potvrzují tak nutnost zajištění plynulosti dodávek – ať už pomocí diverzifikace dodavatelů nebo navyšování energetické účinnosti.⁴

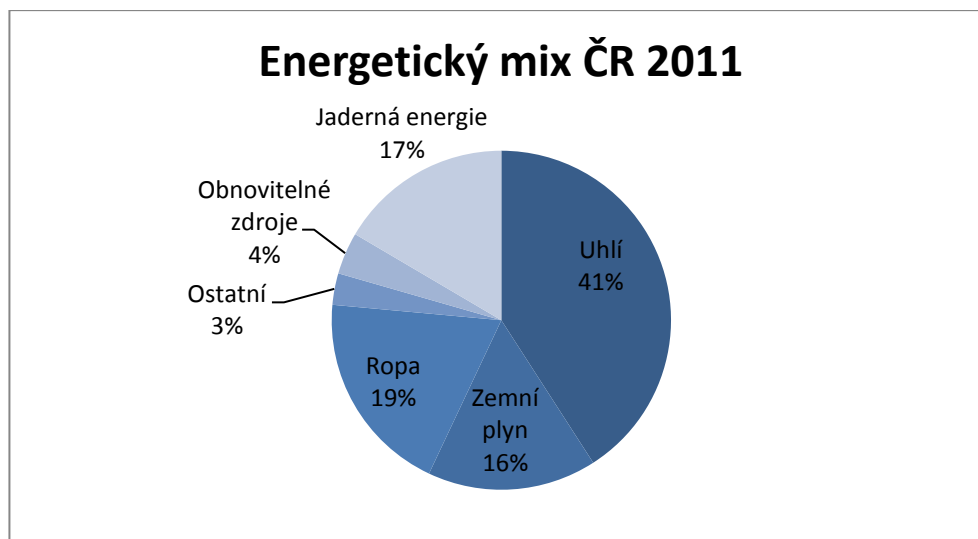

Zdroj: „Czech Republic – Energy mix factsheet“, Oficiální stránky Evropské komise, http://ec.europa.eu/energy/energy_policy/doc/factsheets/mix/mix_cz_en.pdf (staženo 8. 5. 2014).

² „Státní energetická koncepce České republiky“, Oficiální stránky Ministerstva průmyslu a obchodu, <http://download.mpo.cz/get/26650/32422/345285/priloha001.doc> (staženo 8. 5. 2014), 4–9 .

³ „Czech Republic – Energy mix factsheet“, Oficiální stránky Evropské komise, http://ec.europa.eu/energy/energy_policy/doc/factsheets/mix/mix_cz_en.pdf (staženo 8. 5. 2014).

⁴ „Aktualizace státní energetické koncepce České republiky“, Oficiální stránky Ministerstva průmyslu a obchodu, <http://download.mpo.cz/get/26650/46323/556504/priloha002.pdf> (staženo 8. 5. 2014), 9–10.

Zdroj: „Share of total primary energy supply in 2011 – Czech Republic“, International Energy Agency, <http://www.iea.org/stats/WebGraphs/CZECH4.pdf> (staženo 8. 5. 2014).

Nástroje tvořící základ české plynárenské politiky spočívaly už před vstupem do Evropské unie (EU) v novelizaci zákonů cílících především na urychlení otevírání trhu s plynem.⁵ Tyto harmonizace patrné u všech členů V4 byly taktéž klíčové pro vstup do EU a umožnily v tomto regionu také příliv investic do modernizace i rozšiřování energetické přepravní sítě.⁶

Třebaže se po vstupu do EU ocitla Česká republika v otázce dovozu primárních zdrojů energií (zejména uhlí a ropa) hluboko pod unijním průměrem (ten činí 55 %), dovoz zemního plynu dosahoval téměř 100 %.⁷ Zajišťování plynulosti těchto dodávek z Ruska přes plynovod Bratrství, který ročně přivede okolo 49 mld. m³, se proto stal právem národní prioritou. Česká republika z tohoto přepraveného množství ovšem spotřebovává pouhých 9,5 mld. m³.⁸

⁵ Tomáš Vlček, Filip Černocho, *The Energy Sector and Energy Policy of the Czech Republic* (Brno: Masarykova univerzita press, 2013), 30-31.

⁶ Franklin D. Kramer, John R. Lyman, Mihaela C. Carstei, „Central Europe and the Geopolitics of Energy“ *Atlantic Council Issue Brief* (15. prosince 2010): 1-6, http://www.atlanticcouncil.org/images/files/publication_pdfs/403/121510_ACUS_CentralEuropeEnergy.PDF (staženo 8. 5. 2014).

⁷ Vladimír Vlk, „Energetický mix – Primární energetické zdroje v teplárenství“ *Hospodářská komora České republiky* (30. listopadu 2009): 1-5, <http://www.komora.cz/DownloadHandler.aspx?method=GetFileDownload&fileID=1100&DontParse=true> (staženo 8. 5. 2014).

⁸ Daniil Dvorský, „Role energetické bezpečnosti při formování zahraniční politiky státu. Komparace zahraniční politiky České a Polské republiky“ (Magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, 2010), 17–18, 87.

Zbylých asi 40 mld. m³ proudí dál do Rakouska pomocí plynovodného spojení Brno – Baumgarten a na západ do Německa po na trase Rozvadov – Waidhaus. Západní trasa je poté prodloužena dále až do Francie.⁹ Profit z výběru tranzitních poplatků pak putuje do státní kasy, čímž zájem na plynulosti plynového tranzitu ještě narůstá.

Jednostranná závislost na ruských zdrojích zemního plynu a absence dostupných alternativ vedla ještě v závěru 90. let k dojednání dlouhodobé smlouvy s Norskem platné na 20 let. Tato smlouva podepsaná 14. dubna 1997 zajišťovala České republice do vypršení doby platnosti v roce 2027 možnost odkupu norského zemního plynu a to až do výše 50 mld. m³. Již v květnu 1997 byla uskutečněna první dodávka „virtuálního plynu“ – tedy plynu vyměněného za ruský. Norsko se tímto způsobem postupně stalo 20% dodavatelem této suroviny s průměrným ročním dovozem 2,5 mld. m³.¹⁰

Dovoz norského plynu byl umožněn díky existujícímu napojení přes německou předávací stanici na Hoře Sv. Kateřiny (viz obrázek níže). Po vypsaní vládního tendru se stalo v roce 2002 jejím 97 % vlastníkem RWE Gas (spadající do konsorcia RWE). Jejím vstupem se podařilo realizovat dlouhodobý zájem o neruského dodavatele na tuzemském trhu se zemním plynem. Do této chvíle si na něm udržovala monopol ruská polostátní společnost Gazprom.¹¹

Tento krok byl důležitou součástí energetických politik českých vlád, které se po roce 2000 dále soustředily na stabilizaci a udržení spotřeby ropy a zemního plynu. *Zpráva o zajištění stavu a bezpečnosti České republiky z roku 2005* tyto pokroky hodnotí pozitivně, avšak zdůrazňuje přetrvávající nutnost snižování energetické náročnosti ve snaze zmírnit domácí spotřebu primárních zdrojů. Česká energetická náročnost se pohybovala kvůli historickému zaměření na průmysl na dvojnásobku průměru původních 15 zemí EU. Tato zpráva přinesla vedle hodnocení dosavadních výsledků také vytyčení hranice na udržení podílu importu ruského zemního plynu okolo 75 % a nadále jej snižovat ve prospěch jiných dodavatelů.¹²

Snahy o diverzifikaci plynových dodávek ovšem sledovala s krajní nelibostí i ruská strana, neboť středoevropská síť produktovodů přináší více než 40 % devizových příjmů z prodeje energetických surovin, jejichž součástí je i plyn. Střední a východní

⁹ Bohuslav Litera et al., eds., *Ruské produktovody a střední Evropa* (Praha: Eurolex Bohemia, 2003), 217.

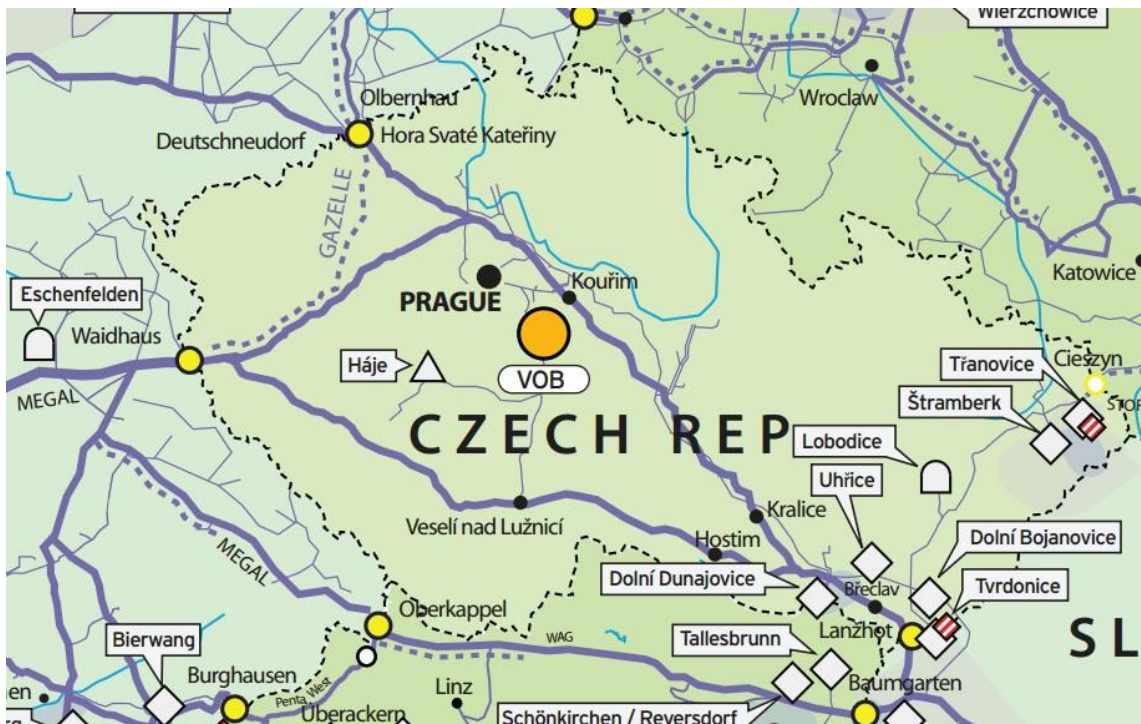
¹⁰ „An Energy Overview of Czech Republic“, Oficiální stránky Global Energy Network Institute, http://www.geni.org/globalenergy/library/national_energy_grid/czech-republic/EnergyOverviewofCzechRepublic.shtml (staženo 8. 5. 2014).

¹¹ Tamtéž

¹² „Zpráva o zajištění stavu a bezpečnosti České republiky“, Oficiální stránky ministerstva obrany, www.mocr.army.cz/assets/files/.../Zprava_o_bezepe_nosti_R_2006.pdf (staženo 8. 5. 2014)

Evropa odebírá až 30 % ruského exportu ropy a plynu. Třebaže je v této souvislosti tranzitní koridor procházející přes území bývalého Československa stále chápán jako páteří pro dodávky energetických surovin do zemí EU, významným konkurentem se v této předkrizové době staly dva projekty: Jamal-Evropa a Nord Stream. Ty měly dopomoci snížit přepravu zemního plynu jedinou cestou na 30-40 % celkových dodávek.¹³

Plynovodná síť v České republice (2010)

Zdroj: „System Development Map“, Oficiální stránky Gas Infrastructure Europe,
http://www.gie.eu.com/download/maps/ENTSOG_SYSDEV_MAP2010.pdf (staženo 8. 5. 204)

¹³ Bohuslav Litera et al., eds., *Energie pro Evropu. Energetická spolupráce Ruska a zemí postsovětského prostoru s Evropskou unií* (Praha: Eurolex Bohemia, 2006), 107.

1.2 Zemní plyn v energetické bezpečnosti Polské republiky

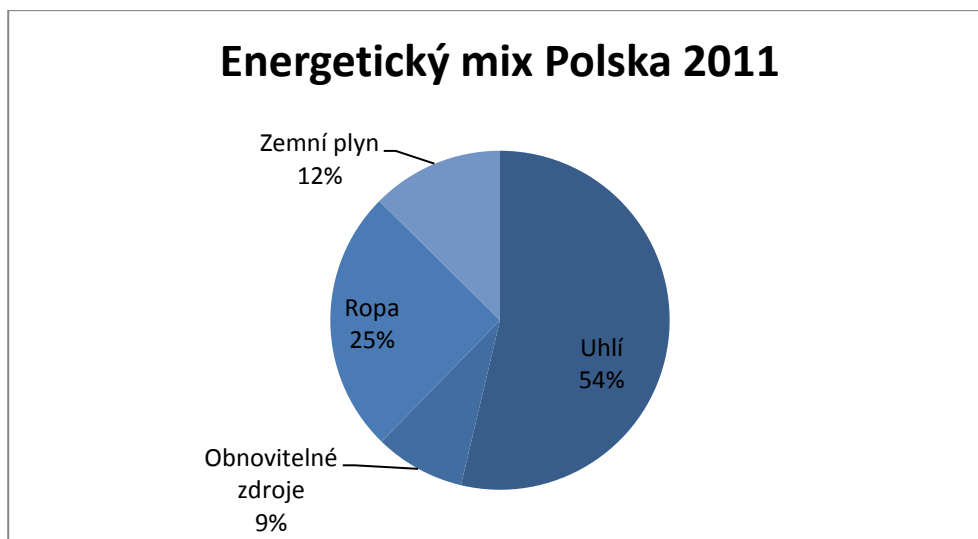
Polský energetický mix a z něho vycházející politika se rozchází s českou realitou ve významnějším zastoupení uhlí a lignitu. Ty jsou základem polské energetické politiky. Zemní plyn tvoří pouhých 13% (viz srovnávací grafy) a ani výhled do blízké budoucnosti neslibuje radikální proměnu. Přestože od 90. let probíhala postupná restrukturalizace polského průmyslu spojená se snížením domácí produkce uhlí, docházelo teprve od roku 2002 k navyšování energetické poptávky po jiných surovinách. Pro její saturaci muselo být proto postupně přistoupeno k dovozu. Mezi léty 2000 – 2006/7 dochází k navýšení dovážených primárních energetických surovin z 13,9 % na 26,7 %.¹⁴ Tento trend se odráží zejména v obratu na „čistší“ energie – v polském případě orientace na zemní plyn. Ten začal posilovat svůj význam v energetickém koláči státu společně s tlakem ze strany EU na snižování závislosti na uhlí a ochranu životního prostředí.¹⁵

Zdroj: „Czech Republic – Energy mix factsheet“, Oficiální stránky Evropské komise, http://ec.europa.eu/energy/energy_policy/doc/factsheets/mix/mix_pl_en.pdf (staženo 8. 5. 2014).

¹⁴ Josef Fišer, „Současná energetická bezpečnost Polska na pozadí konceptu God’s Playground“ (Magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně 2009) 26-7, 112.

¹⁵ „Coal Profile: Poland. World Coal Association“. Oficiální stránky World coal, <http://www.worldcoal.org/resources/ecoal-archive/ecoal-current-issue/coal-profile-poland/>. (staženo 8. 4. 2014).

Zdroj: „Share of total primary energy supply in 2011 – Poland“, International Energy Agency, <http://www.iea.org/stats/WebGraphs/POLAND4.pdf> (staženo 8. 5. 2014).

Ačkoliv je zemní plyn v polském prostředí často pokládán za pouhý přechodný nízkoemisní zdroj energie, tvoří významnou složku zejména pro zemědělství, domácnosti (přibližně 39% spotřeby) a obchod¹⁶. Pouze třetinu z tohoto počtu je Polsko schopno dodat z vlastních zdrojů, zbytek je dovážen. Stejně jako na případu České republiky i zde platí, že až 90% dováženého zemního plynu pochází z Ruské federace. Otázka tranzitu do západních zemí se ovšem stala, podobně jako v dalších státech V4, klíčovou už v 90. letech a to s pádem Sovětského svazu. Záhy se ovšem ukázalo, že je přeprava provázána s mnohými úskalími. Polsko leželo na trase dodávek, které byly smluvně ošetřeny až do roku 2000, resp. 2010.¹⁷

Navzdory unijnímu trendu, kdy byla od 90. let do roku 2006 navýšena spotřeba zemního plynu až o 25 %, se v polském případě jednalo o velmi podprůměrnou hodnotu 13 %.¹⁸ Toto pomalé navyšování domácí spotřeby se stalo také důvodem, proč se Polsko rozhodlo využít příjmů z tranzitních poplatků do aktivního financování těžby vlastních zdrojů.

Tento plán si nicméně vyžádal plošnou reorganizaci plynárenského sektoru. Pro zajišťování chodu a technické údržby energovodů byla určena státní společnost Polskie

¹⁶ „Gospodarka paliwowo-energetyczna w latach 2006-2007“, Oficiální stránky Głównego Urzędu Statystycznego, http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PBIS_gospodarka_paliwowo_energetyczna_2006_2007r.pdf p. 41 (staženo 8. 5. 2014), 40-41.

¹⁷ Litéra et al., eds., „Energie pro Evropu“, 161-2

¹⁸ Daniel Pros, „Role energetické bezpečnosti při formování zahraniční politiky státu. Komparace zahraniční politiky České republiky a Polské republiky“ (Magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, 2010), 33-4, 87.

Górnictwo Naftowe i Gazownictwo (dále jen PGNiG), která zároveň hraje ústřední roli na trhu s ropou a zemním plynem.¹⁹ Zhruba ze 74 % je vlastněná státem.²⁰ Hlavním zájmem Polské republiky se stalo v plynárenské oblasti dosažení přijatelného poměru mezi vlastní těžbou a dovozem, tj. aby peníze plynoucí z přepravy zemního plynu pro západní Evropu kryly finanční prostředky nutné k těžbě polského plynu. Náklady na jeho těžbu totiž představovaly na přelomu roku 2000 asi na 80% ceny vývozu.²¹

Asi nejdůležitějším energetickým projektem polské vlády v předkrizovém období bylo dojednávání jamalského koridoru. Problémy spojené s dojednáváním podrobností na jedné straně s Ruskem na druhé s jednotlivými vojvodstvími zejména kvůli možnosti narušení životního prostředí odsouvalo zahájení stavby. Proto byl nový plynovod konsorcia EuroPolGas zprovozněn až v roce 1999 (viz obrázek níže).²² Nerealizovatelné odběry plynu, které byly uzavřeny dlouhodobými smlouvami v obavě budoucího nedostatku v 90. letech za vlády Hanny Suchocké, se ovšem staly třecí plochou ve vztazích s Gazpromem, potažmo s Ruskem o dekádu později.

V mezičase na přelomu milénia muselo Polsko řešit možnost norských dodávek a jednání o Nord Streamu, který by jakožto Finsko-rusko-německý projekt polské území zcela obešel. Táhlá jednání uvízlá v mrtvém bodě nakonec v roce 2002 upřednostnila baltský směr a Gazprom, čímž definitivně padl dlouho prosazovaný návrh na prodloužení jamajského koridoru zvaný Amber (také znám jako Jamal II).

Historická zkušenost s problematičností rozšiřování a diverzifikace energovodné sítě počítala i energetická koncepce Polské republiky. Ta se po vstupu do EU koncentrovala především na vytváření podzemních zásobníků zemního plynu před liberalizací evropského trhu s energiemi. K těm se špelo postupnou harmonizací legislativ EU i nových členských států středoevropského a východoevropského prostoru.²³

Obdobně jako v případě České republiky je i v polské energetické koncepci kladen důraz na snižování spotřeby energií. Přichází ale také se snahou rozšířit

¹⁹ „Historia polskiego gazownictwa“, Oficiální stránky Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa, <http://www.pgnig.pl/pgnig/216/2170/2391> (staženo 8. 5. 2014).

²⁰ Černoch, et al., eds. „*The Future of Natural Gas in the V4 Countries. A Scenario Analysis and the EU Dimension*“. (Brno: MuniPress, 2011), 76.

²¹ Tamtéž.

²² Litera et al., eds., „*Energie pro Evropu*“, 161-2

²³ „Energy Policy of Poland until 2030“, Oficiální stránky Ministerstwa gospodarskiego, http://www.mg.gov.pl/files/upload/8134/Polityka%20energetyczna%20ost_en.pdf, (staženo 8. 5. 2014), 11.

kompetence samospráv v zajišťování elektřiny a plynu od energetických společností.²⁴ Přehodnocení koncepcí a dokumentů přijatých po roce 1989 se projevilo koncentrací na levnou, kvalitní a dostupnou energii. Zároveň stanovila nutnost další restrukturalizace plynárenského sektoru, neboť výhledově hrozilo nahrazení efektivnějšími partnery (například zmiňovaný baltský koridor). Pro důslednost doplnilo mezi ústřední body i harmonogram přijímání evropské legislativy, aby nebylo pochyb, že zůstává důvěryhodnou tranzitní a exportní zemí.²⁵

Plynovodná síť v Polsku (rok 2010)

Zdroj: „System Development Map“, Oficiální stránky Gas Infrastructure Europe, http://www.gie.eu.com/download/maps/ENTSOG_SYSDEV_MAP2010.pdf (staženo 8. 5. 204)

²⁴ Energy Policy of Poland until 2030“, 10-12.

²⁵ Fišer, „Současná energetická bezpečnost Polska“, 29-31.

1.3 Visegrádská skupina jako platforma středoevropské spolupráce

Pádem komunistických režimů ve státech střední a východní Evropy se objevil společný zájem na spolupráci v oblasti přechodu k tržnímu hospodářství, demokratických hodnotám, koordinace na cestě k evropské integraci nebo nadnárodním organizacím. Přirozené hledání partnerů pro dosažení cílů v oblastech hospodářských, bezpečnostních, ale také společenských, tak brzy vyústilo i ve formální ukotvení.

Dne 15. února 1991 byla ve Visegrádu podepsána deklarace V4. Signatáři se stali představitel tehdejší České a Slovenské federativní republiky (prezident Václav Havel), Maďarské republiky (premiér József Antall) a Polské republiky (prezident Lech Walesa).²⁶

V4 mezi své priority stanovila mimořádnou pozornosti v oblasti infrastruktury. K energeticko-bezpečnostní problematice je pak zmiňován severojižní směr a nutnost sladění energetických systémů, případně ekologická agenda. Účinnost realizace těchto bodů však od prvopočátku znesnadňuje nedostatečný institucionální rámec. Ten je založen na každoročním setkání jednotlivých členů V4 pořádaných předsedající zemí. Ze summitů předsedů vlád je následně vytvořen deklarační program, který definuje priority dalšího směřování pro následující rok.²⁷ Nezávaznost těchto každoročních programů je tak nutně obětí aktuálních společenských zájmů a stojí za přerušováním projektů a agend. Je proto patrné, že největší slabina V4 souvisí s chybějícím zázemím pro dlouhodobou a kontinuální spolupráci.²⁸

Důvody stojící za neúspěchem vytvoření jasného institucionálního rámce a určitému oslabení V4 mezi léty 1993-8 jsou dvojí. Prvním bylo zhoršení slovensko-maďarských vztahů vlivem přijetí jazykových zákonů, které na Slovensku vyvolaly odpor u maďarské menšiny. Druhým, a z hlediska fungování V4 významnější, se jeví založení Středoevropské zóny volného obchodu (CEFTA). Její zaměření vyjmullo veškeré ekonomické a hospodářské debaty z jednání V4, čímž ohrozilo její roli vůdčí

²⁶ „Visegrad Declaration 1991, Declaration on Cooperation between the Czech and Slovak Federal Republic, the Republic of Poland and the Republic of Hungary in Striving for European Integration“, Official Site of the Visegrad Group, <http://www.visegradgroup.eu/documents/visegrad-declarations/visegrad-declaration-110412-2> (staženo 7.5.2014).

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Petr Binhak, „Energetická bezpečnost ČR“, 72.

iniciativy ve středoevropském regionu.²⁹ Až otevřením přístupových rozhovorů pro vstup do EU v březnu 1998 ukázalo, že CEFTA nedosahuje potřebné flexibility a neposkytuje svým zaměřením dostatečný prostor pro spolupráci. Důsledkem byla V4 znovu „oživena“.³⁰

Samotná energetická problematika byla až do vstupu členských států do EU v roce 2004 v pozadí zájmu (ten se koncentroval především na přístupové rozhovory a zvládnutí legislativní zátěže z nich plynoucí). Přestože energetiku zmiňoval již dokument o náplni visegrádské spolupráce ze summitu v Bratislavě ze dne 14. 5. 1999, podařilo se pouze blíže definovat všeobecnou snahu o prohloubení energetické koordinace a dialogu. Touto deklarací je ovšem zakotven konkrétnější zájem na diverzifikaci dodávek energetických zdrojů.³¹ Historicky způsobená závislost členských států Visegrádské skupiny na ruských dodávkách ropy a zemního plynu je proto přirozeně silnou agendou, která měla potenciál k dalšímu rozvoji.

Důležitým institucionálním posunem pro zlepšení společného postupu bylo vytvoření Mezinárodního visegrádského fondu (MVF) v roce 2000 s ročním rozpočtem 6 miliónů eur a sídlem v Bratislavě.³² Fond poskytl základ pro rozvoj spolupráce nejen v oblasti kultury, vzdělání a inovativních projektů (kam byly otázky energetiky zařazeny), ale stal se také platformou pro zastupování V4 na mezinárodní úrovni.

Založení MVF se také stalo předstupněm dalšího institucionálního rozvoje. Již v roce 2002 za maďarského předsednictví došlo k vytvoření Expertní pracovní skupiny pro energii (*Working Expert Group on Energy, WEG-E*). Její vytvoření reflektovalo především snahu na navázání spolupráce mezi kandidátskými zeměmi a předpoklad jejího kladného hodnocení ze strany EU. Toto založení proto můžeme do jisté míry chápat jako demonstrativní snahu V4 v této oblasti spolupracovat.³³

²⁹ Paweł Ukielski. *The breakdown of the Visegrad cooperation in years 1993–1998*. In: Polačkova, Zuzana (ed.): *Slovensko-česke vzťahy v kontexte strednej Europy*. (Bratislava: SAV, 2005), 255–261

³⁰ Martin Dangerfield, *The Visegrad Group in the expanded European Union: From preaccession to postaccession cooperation*, *East European Politics and Societies*, Vol. 22, No. 3, 630–667.

³¹ „Contents of Visegrad Cooperation 1999, Contents of Visegrad Cooperation approved by the Prime Ministers' Summit Bratislava on 14th May 1999“, Official Site of the Visegrad Group, <http://www.visegradgroup.eu/cooperation/contents-of-visegrad-110412> (staženo 7.5.2014).

³² „Visegrad Fund (2010): International Visegrad Fund: About“, Official Site of the Visegrad Fund, <http://visegradfund.org/about/> (staženo 7.5.2014).

³³ „Visegrád Group. Program of the Hungarian presidency for strengthening the Cooperation of the four Visegrad Countries (2001/2002)“, Informationsserver Ungariches Institut München, <http://www.forost.ungarisches-institut.de/pdf/20011010-1.pdf> (staženo 7.5.2014).

Nejvýznamnějším příspěvkem WEG-E měla být výměna informací o ropných produktech (tj. ropě a zemní plynu) a sladování kroků a zájmů pro jednání na unijní úrovni, stejně jako výměna názorů na problematiku v jednotlivých odvětvích energetiky. Význam a přínos této skupiny je však přinejmenším rozporuplný. K setkání pracovní skupiny v letech 2002 a 2004 totiž nejsou dostupné žádné podrobnosti a výstupy, podle kterých bychom mohli blíže zkoumat její efektivitu a význam pro další vývoj. Skeptický přístup k jejich hodnocení však potrhuje fakt, že byly jednotlivé státy zastupovány v obou případech na různých úrovních.³⁴

Rozdílný přístup k energetické bezpečnosti je způsoben především rozdílem v energetických mixech členských států, z čehož vyplývá i zájem na jednotlivých projektech. Zatímco u Slovenska a Maďarska je spotřeba zemního plynu vysoká, u České republiky a Polska výrazně nižší. Nehledě na různé množství odběru zemního plynu a jeho zastoupení v národních mixech je zapotřebí upozornit, že státy V4 dohromady tvoří až 18 % ruského exportního trhu se zemním plynem. Tímto se stávají hned po Německu druhým nejdůležitějším evropským odběratelem.³⁵

Výrazný přínos visehradské spolupráce proto lze vysledovat v otázce zemního plynu zejména v oblasti jednání o smluvních podmínkách a dovozních cenách. Díky koordinaci v rámci této iniciativy mají členské státy mnohem lepší vyjednávací pozici, pomocí které je patrná snaha snížit ceny na úroveň dovozu do západní Evropy.³⁶ Jedním z důvodů těchto přetrvávajících rozdílů je (jak již bylo zmíněno) chybějící konkurence v dovozu zemního plynu – tj. chybějící tržní tlak na dovozce.

Určitou reakcí na vývoj ve středoevropském prostoru – zejména rozšíření EU v květnu 2004 a pokroky regionální spolupráce v otázce provazování energovodné sítě, se staly důvodem redefinice ruské energetické politiky. Její aktualizovaná verze byla představena v roce 2005 a deklarovala, že je odvětví energetiky nástrojem pro obnovení velmocenského postavení Ruské federace. Tuto skutečnou musela zakalkulovat i V4 do svých úvah o energetické bezpečnosti a snižování závislosti na ruském importu zemního plynu a dalších strategických surovinách.³⁷

³⁴ „Regional energy security: Visegrad finally at work?“, Oficiální stránky Centre for European and North Atlantic Affairs, <http://cena.org/analysis/regional-energy-security-visegrad-finally-at-work/> (staženo 8. 5. 2014).

³⁵ Petr Binhac, Lukáš Tichý, eds., *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v.v.i., 2011), 69-70.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ „Zpráva o zajištění stavu a bezpečnosti České republiky“, Oficiální stránky ministerstva obrany, www.mocr.army.cz/assets/files/.../Zprava_o_bepecnosti_R_2006.pdf (staženo 8. 5. 2014).

Krátké rozmezí dvou let po vstupu států do Evropské unie a plynovou krizí v lednu 2006 nepřineslo ze strany V4 žádné významnější iniciativy pro oblast energetické bezpečnosti ani v oblasti sledovaného zemního plynu. Projekty jako propojení nedostatečné infrastruktury v severojižním směru, případně zájem na liberalizaci trhů se zemním plynem však nabyly unijního významu. Staly se součástí plánů na propojení produktovodů z Černého, Baltského a Adriatického moře a pro svou strategickou polohu se staly jejich významnou součástí.³⁸

Aktivita členů V4 v rámci EU (individuální i koordinovaná) stála za hmatatelnými pokroky v energetické legislativě. Pro odvětví zemního plynu byl přijat především tzv. První liberalizační balíček, který byl součástí podmínek pro přijetí do EU. Ten stanovil společná pravidla pro přenos a přerozdělování zemního plynu stejně jako základní principy fungování a regulace.³⁹

Ještě před vstupem států V4 došlo k přijetí i tzv. Druhého liberalizačního balíčku. Jeho význam souvisí s navazujícími pravidly, které měly dokončit otevření evropské energetické sítě pro zemní plyn a elektřinu.⁴⁰ Pro státy V4 ovšem vyvstaly otazníky zejména v oblasti míry ponechání si kontroly v řízení energetického trhu, případně jeho otevření zahraniční konkurenci. Rozdíl mezi Českou republikou a Polskem se v přijímání liberalizačních balíčků nachází zejména v rychlosti zavádění a mírou ochoty na vstupu nových dodavatelů, kteří mohli přímo ovlivnit příjmy státních kas (způsobeno rozdílnou mírou státního vlastnictví energetických podniků).⁴¹

V případě České republiky bylo prvním důležitým krokem založení Energetického regulačního úřadu (ERÚ). Jeho úkolem byl dohled nad transparentností a fungováním plynárenského sektoru. Vytvoření tohoto úřadu nezávislého na vládě a ministerstvu průmyslu bylo důležitým krokem k otevření energetického trhu, neboť dohlíží na soulad právních regulí a dohlíží na jejich dodržování. Je také nutnou podmínkou pro vznik konkurenčního prostředí, na kterém během dalších let bude

³⁸ „Energy infrastructure: North-South Interconnections in Central-Eastern Europe“, Oficiální stránky Evropské komise, http://ec.europa.eu/energy/infrastructure/north_south_east_en.htm (staženo 8. 5. 2014).

³⁹ Lenka Kováčovská, „Liberalizace vnitřního trhu s elektřinou a zemním plynem jako prostředek zajišťování energetické bezpečnosti EU“ *Centrum Evropských studií: Současná Evropa, č. 1 (Leden, 2011): 77.*

⁴⁰ Tamtéž

⁴¹ „Energy Markets in the European Union in 2011“, Oficiální stránky Evropské komise, http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/doc/20121217_energy_market_2011_lr_en.pdf (staženo 8. 5. 2014):

figurovat až 47 dodavatelů.⁴² Signálem o plné liberalizaci se stal začátek aktivit České plynárenské a.s., která začala svou činnost 1. dubna 2007.⁴³

Ze všech států V4 se nejvíce obtíží s přijímáním liberalizačních balíčků objevilo v Polsku. Společnost PGNiG, která je přibližně ze 70 % vlastněná státem, držela na tamním trhu velmi silnou pozici.⁴⁴ Tamní Urząd Regulacji Energetyki (URE), obdoba českého ERÚ, byl cílem řady obvinění. Ta směřovala zejména na porušování transparentnosti ke konkurenci, tj. v přístupu třetích stran na trh. Vystávala zejména podezření na faktor politického tlaku při rozhodování a jednání ve prospěch státu.⁴⁵

V pořadí 5. rozšíření EU v roce 2004 vyvolalo otázku, jestli nezpůsobí samovolný zánik V4 jakýmsi rozmělněním v důsledku přesunutí agendy do EU, případně bezpečnostních na úroveň NATO. Deklarace ministrů V4 ze dne 12. května 2004 však zdůraznila pokračování spolupráce, která se měla i nadále koncentrovat na regionální a bilaterální úroveň.⁴⁶ Důležitým prvkem se stal i bod o přijetí mechanismu mezivládní součinnosti, čímž se otevřel prostor k fungování středoevropského uskupení jako politické síly uvnitř EU. Znamenal však také krok směrem k možnosti formování takových zájmových uskupení, které nemusely vždy kopírovat pouze členskou základnu států V4.

Jestliže V4 dokázala institucionálně přežít vstup jejich členů do EU, nabízela se otázka směřování jednotlivých států. Rozdílné zájmy v energetické bezpečnosti – ať už jde o priority v rámci diverzifikace produktovodů, přechod na nízkoemisní zdroje energie, stavby zásobníků zemního plynu a modernizace plynovodů, způsobily radikální změnu ve využívání V4. Její projevy se dostavily již po krátkém výpadku zemního plynu v roce 2006 a nastínily novou etapu i formu visehradské spolupráce, která bude prezentována na případu České a Polské republiky.

⁴² „Národní zpráva Energetického regulačního úřadu o elektroenergetice a plynárenství v České republice za rok 2011“ Oficiální stránky Energetického regulačního úřadu, http://www.eru.cz/documents/10540/488670/NZ_2011.pdf/063b6b2a-6014-4202-a852-7653c27de290 (staženo 8. 5. 2014).

⁴³ Tomáš Vlček „*The Energy Sector and Energy Policy of the Czech Republic*“, 112

⁴⁴ „History of Gaz systém“ Oficiální stránky Gaz systém, <http://en.gaz-system.pl/o-firmie/informacje-podstawowe/historia/> (staženo 8. 5. 2014).

⁴⁵ Challenges of liberalization. The case of Polish electricity and gas sectors“, Oficiální stránky Centre of Antitrust and Regulatory, http://www.yars.wz.uw.edu.pl/yars2009_2_2.html (staženo 8. 5. 2014), 158.

⁴⁶ „Visegrad declaration“, Oficiální stránky Visehradské skupiny, <http://www.visegradgroup.eu/documents/visegrad-declarations/visegrad-declaration-110412-1> (citováno 8. 5. 2014).

2 Plynová krize jako impuls pro visegrádkou spolupráci pohledem českého a polského předsednictví V4, období leden 2006 až prosinec 2008

2.1 *Vliv krize na Českou republiku, její národní zájmy a důsledky pro české předsednictví V4*

K uzavření kohoutků na plynovodu Bratrství došlo v lednu 2006 v souvislosti se sporem o cenách dodávek zemního plynu mezi Ukrajinou a ruským Gazpromem. Krátké trvání této krize na první pohled nezpůsobilo České republice žádné vážnější komplikace. Zčásti také proto, že po dobu krize byla schopna nahradit výpadek rezervami zemní plynu uskladněného v zásobnících. Zároveň naplněním smlouvy s Norskem z roku 1997 byl zajištěn další plyn, který začal proudit do České republiky plynovodem přes Německo.⁴⁷

Přesto obava z jejího možného šíření a opakování v kombinaci s nepřipraveností na delší výpadek dodávek posunuly energetickou problematiku do středu zájmu celého středoevropského prostoru. Není proto náhodné, že se z kraje roku 2006 objevují v jednáních představitelů V4 zmínky o výměně názorů nejvyšších představitelů členských států k energetickým tématům. Ty do této doby stály v pozadí unijní agendy.⁴⁸ Můžeme proto konstatovat, že nejpozději ukrajinskou krizí došlo k novému vymezení visegrádkých cílů. Jak se dalo po vstupu členských zemí do EU předpokládat, životnost této středoevropské platformy spolupráce byla podmíněna mnohem užším profilováním.⁴⁹ Jednou z nich se s ohledem na krizové události stala velmi záhy právě energetická spolupráce.

Vlivem několika událostí došlo v roce 2006 k významným pokrokům. Zaprvé se jedná o již zmíněnou ukrajinskou krizi, která otevřela diskuzi evropské energetické zranitelnosti. Zadruhé byla 14. března 2006 představena na Radě ministrů odpovědných za energetiku Zelená kniha, která reagovala na riziko možného energetického nedostatku. Zatřetí došlo ke svolání jednání WEG-E do Prahy v dubnu 2006. Jejím

⁴⁷ Daniela Gruberová, „Bezpečnostní dimenze energetických vztahů České republiky a Ruské federace“ (Magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, 2011), 41-2, 92.

⁴⁸ „Joint Statement, V4+ Slovenia Prime Ministers' Meeting“. Oficiální stránky Visegrádké skupiny, z: <http://www.visegradgroup.eu/2007/joint-statement-v4> (staženo 8. 5. 2014).

⁴⁹ „Středoevropským státům často schází strategické uvažování“, Oficiální stránky Euractiv, <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/stredoevropskym-statum-casto-schazi-strategicke-uvazovani-rikaji-experti-visegradska-ctyrka-polsko-ceska-republika-nemecko-eu-krize-eurozony-stredni-evropa-010583> (staženo 8. 5. 2014).

výsledkem byla úzká skupina témat k dalšímu jednání na ministerské úrovni. Ty shrnovaly nejdůležitější body, na jejichž základě měla být do budoucna vedena další spolupráce států V4. Jednalo se o:

- Doporučení obecné povahy pro oblast energetické politiky, včetně energetického výzkumu a rozvoje
- Doporučení k vytvoření nouzových zásob zemního plynu
- Doporučení zvážení výstavby nových plynovodů, ropovodů a nových terminálů na zkapalněný zemní plyn (tzv. LNG terminálů)
- Doporučení v oblasti propojování sítí pro přenos energií⁵⁰

Příhodné načasování vydání Zelené knihy významně přispělo pro potvrzení směru následujícího období visegrádské spolupráce, protože vymezila evropskou strategii pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii. Tím nutně vznikl impuls pro sjednocení zájmů k jejich prosazování na unijní úrovni. Začalo být totiž zřejmé, že s přesunem některých energetických záležitostí z národního na unijní úroveň, které Zelená kniha předjímá, povedou k novým investicím a projektům, z nichž by měly státy V4 prospěch.⁵¹

Předsednictví Slovenské republiky ve V4 (1. 7. 2006 – 30. 6. 2007) mělo jako první možnost reagovat na ukrajinské události a Zelenou knihu. Sice zdůrazňovalo snahu na prohlubování konzultačních mechanismů pro regionální spolupráci, ale se k aktuálnímu energetickému tématu nevyjádřilo. Dokonce i v zahraničněpolitickém oddíle (oproti možnému očekávání spolupráce na snižování dopadů podobných krizí) podpořilo bližší neurčitou agendu sblížení a rozvojovou pomoc směrem na Balkánský poloostrov.⁵² Zájem o řešení rizik spojených s dovozem zemního plynu, potažmo ropy, přinesl až program pro české předsednictví V4.

Česká strana se vlivem přímé zkušenosti s ukrajinskou krizí rozhodla začátkem svého předsednictví (1. 7. 2007 – 30.6. 2008) podat návrh na vytvoření nové pracovní

⁵⁰ „The Visegrad Four at YATA“. Oficiální stránky Youth Atlantic Treaty Association, <http://yatanetwork.blogspot.cz/2009/06/visegrad-four-and-yata.html> (staženo 8. 5. 2014).

⁵¹ „Zelená kniha – Evropská strategie pro energii“. Stránky Senátního tisku a zpravodajských zpráv pro VEU Senátu PČR, <http://www.skalous.net/senat/prace-v-senatu/vybor-pro-evropske-zalezitosti/zelena-kniha-evropska-strategie-pro-energii> (staženo 8. 5. 2014).

⁵² „The Programme of Slovakia's Presidency 2006/2007“. Oficiální stránky Visegrádské skupiny, <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/2006-2007-slovak-110412> (staženo 8. 5. 2014).

skupiny. Ta se měla tentokrát již aktivně zabývat oblastí energetiky a energetické bezpečnosti členských států. Její význam byl podtrhnut i představou pravidelných setkání ministrů hospodářství. Nedostatečný zájem vyplývající z nerovnoměrných dopadů lednové krize a oddělená unijní spolupráce však způsobily, že k jeho realizaci nedošlo. Částečným úspěchem předsednictví se stalo dojednání budoucí spolupráce se Severskou radou vedené především společným zájmem na novém podmořském plynovodu.⁵³ Na setkání V4 pořádaném 9. – 10. prosince v Ostravě byl také zmíněn zájem na seznámení se s postoji pobaltských států na potrubní infrastrukturu a energetické priority, které česká strana mohla prosazovat při svém blížícím se předsednictví v Radě Evropské unie. K iniciovanému setkání nad těmito tématy pak došlo až za polského předsednictví v prosinci 2008.⁵⁴

Odůvodnění dvojakého postoje mezi využívání visegrádské skupiny a důvěrou v dynamický vývoj EU můžeme najít v polském příspěvku na konferenci Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) v září 2007. Rafal Miland, zástupce ředitele odboru pro ropu a zemní plyn polského ministerstva hospodářství, na ní přednesl představu o posilování jistot v energetické oblasti pomocí unijního regulačního rámce. Soudobé kroky Evropské unie v energetické problematice přináší prospěch středoevropských zem a visegrádská spolupráce má posloužit v tomto úsilí EU jako fórum, či nástroj hájení a koordinace národních priorit.⁵⁵

Proti němu stojí v kontrastu projev Ondřeje Lišky, tehdejšího českého poslance za stranu Zelených a předsedy výboru pro Evropské záležitosti. Ten zdůraznil nutnost posilování politického vlivu nejen přimknutím se k EU (jak podporovalo Polsko), ale také dalších k dalším organizacím jako V4 a NATO.⁵⁶ Můžeme proto konstatovat, že Česká republika sledovala jako svůj cíl posilování politické pozice vůči dodavatelům surovin (zemního plynu a ropy) pomocí různorodě poskládaných koalic. Ty mohly také pracovat mnohem účinněji a rychleji na projektech společného zájmu (propojování plynovodů, modernizace potrubní infrastruktury, reverzní toky, atd.). Polsko naopak spojovalo svou energetickou bezpečnost zejména s posilující pozicí EU a jejími iniciativami podporující otevřený trh s energiemi a dotace na potřebnou infrastrukturu.

⁵³ „Regional energy security: Visegrad finally at work“, Oficiální stránky Centre for European and North Atlantic Affair, <http://cena.org/analysis/regional-energy-security-visegrad-finally-at-work/> (staženo 8. 5. 2014).

⁵⁴ „Joint Statement, V4+ Slovenia Prime Ministers' Meeting“. Oficiální stránky Visegrádské skupiny, [z:http://www.visegradgroup.eu/2007/joint-statement-v4](http://www.visegradgroup.eu/2007/joint-statement-v4) (staženo 8. 5. 2014).

⁵⁵ <http://www.euractiv.cz/energetika/interview/potrebujeme-evropskou-energetickou-politiku>

⁵⁶ Tamtéž.

2.2 Vliv krize na Polskou republiku, její národní zájmy a důsledky pro polské předsednictví V4

Samotná krize na chod sousední Polské republiky dopady neměla, neboť se zastavení plynovodů týkalo pouze plynovodu Bratrství a nikoliv Jamalů probíhajícího z Ruska přes Bělorusko. Stala se však významným signálem pro intenzivnější prosazování národních cílů v oblasti diverzifikace energetických zdrojů.

Pro pochopení postojů Polské republiky po plynové krizi na Ukrajině je zapotřebí odhalit pozadí problémů s její energetickou bezpečností, které se v Polsku dosud nedostávalo příliš velké pozornosti. Změna přicházela s pomalým ústupem tradičně silně zastoupeného uhlí ve prospěch jiných energií (a zvyšující se poptávce po zemním plynu). Původce polských obav z možného utáhnutí kohoutů na plynovodů Jamal, tak byl náhle dvojí povahy.

Jednou z nich byl vztah k Bělorusku. Podpora tamního demokratizačního procesu, což stálo proti zájmům lukašenkovské vládnoucí elity, vystupování za ochranu polské menšiny na běloruském území a v neposlední řadě také odmítnutí voleb v roce 2006 vedla k zmražení vzájemných vztahů. Nejistota kolem omezování přívodu zemního plynu z Ruska přes plynovod Jamal a dlouhodobě problematické vztahy s Běloruskem přinutily Polsko hledat alternativy, které by dokázaly snížit závislost na těchto ruských dodávkách.⁵⁷

Zájmy se koncentrovaly především na plánovaný plynovod Nord Stream, u kterého se zvažovalo několik variant – některé z nich nepočítaly se stavbou přes polské území. To bylo ovšem z polské strany chápáno jako ohrožení vlastní energetické bezpečnosti, protože hrozilo, že tak přijdou o příjmy plynoucí z transakčních poplatků a také trasu, jaká neprochází přes Bělorusko.⁵⁸

Polský proevropský postoj se v těchto plánech opíral o dynamicky se rozvíjející energetickou agendu Evropské unie, která se pro naplnění těchto zájmů mohla stát silným partnerem – politicky nesrovnatelně silnějším, než jakého mohla nabídnout

⁵⁷ „Relations between Poland and its Eastern Neighbours after the 1999 NATO Enlargement“, oficiální stránky Complutense University of Madrid's Department of International Studies, <http://revistas.ucm.es/index.php/UNIS/article/viewFile/UNIS0606130221A/28142> (staženo 8. 4. 2014). 226-241.

⁵⁸ „Możliwe scenariusze polityki energetycznej Unii Europejskiej w zakresie zapewnienia stabilnych dostaw gazu ziemnego“ Oficiální stránky Rynku energii elektrycznej, „http://www.rynek-energii-elektrycznej.cire.pl/pliki/2/mozliwe_scenariusze_polityki_energetycznej_ue.pdf (staženo 8. 5. 2014).

Visegrádská skupina. Nejdůležitějšími kroky se mělo stát budování terminálu v Świnoujściu u Śtětína a plynovodu z Norska. Touto problematikou se také zabýval i energetický summit, který svolal Lech Kaczyński květnu 2007 do Krakowa. Měl sloužit jako určitá příprava před polským předsednictvím V4, které mělo začít o dva měsíce později. Polsko na něm navrhovalo i reformu primárního práva EU a zejména rozšíření právní klauzule o solidaritě mezi státy v otázce energetické bezpečnosti. Výsledně ovšem dosáhli pouze obecné zmínky o solidárním jednání.⁵⁹

Průběh, neefektivnost a zjevnou nepřipravenost bezpečnostních bodů summitu posléze reflektoval ve své kritice tehdejší maršálek polského sejmku Bronisław Komorowski (zvolen za liberálně-konzervativní stranu Občanskou platformu). Neúčelnost summitu byla podle něj způsobena především tím, že se jí nezúčastnili zásadní aktéři k projednávání rozšiřování produktovodů do střední Asie ve snaze přivést do Evropy plyn z oblasti Kaspického moře. Chyběl například kazachstánský prezident Nursultan Nazarbajev (zúčastněný kazašský ministr neměl mandát na uzavírání závazků) a turkmenský prezident Gurbanguli Berdimuhamedov. Ti naopak uzavřeli dohody o dodávkách energie s ruským prezidentem Vladimírem Putinem, který mezi 10. – 12. květnem tyto země navštívil.⁶⁰

Podle Komorowského neúspěch dialogu s východními partnery zároveň zcela zastínil diskuzi o obnovitelných zdrojích. Jejich podpora ústupu od neefektivních zdrojů energie ve prospěch „zelenějších energií“, kam patří i zemní plyn, se taktéž staly součástí předvolební kampaně Občanské platformy.⁶¹ Určité zklamání z výsledků summitu mělo ovšem i odvrácenou stranu. Toto Polskem iniciované setkání ukázalo, že na energetické strategii v prostoru Kaspického moře mají mnohem větší iniciativu Ázerbájdžán, Gruzie a Litva než hlavní tvůrci západní energetické bezpečnosti EU a USA.⁶² Neúspěch summitu proto měl pozitivní dopady na blížící se předsednictví V4. V programovém prohlášení Polska pro předsednictví V4 (1. 7. 2008 – 30. 6. 2009) se

⁵⁹ „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej – 2007,“ POLski Instytut Spraw Medzynarodowych, . http://www.pism.pl/eksiegarnia/Rocznik_Polskiej_Polityki_Zagranicznej/?category_year=2007 (staženo 8. 5. 2014).

⁶⁰ „Analysis: Krakow pro-western energy summit outmaneuvered by Putin in Central Asia“, Oficiální stránky The Moldova Foundation, <http://www.moldova.org/analysis-krakow-pro-western-energy-summit-outmaneuvered-by-putin-in-central-asia-47462-eng> (staženo 8. 5. 2014).

⁶¹ „Platforma Obywatelska – program gospodarczy“, Oficiální stránky Bankier, <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Platforma-Obywatelska-PO-program-gospodarczy-1643620.html> (staženo 8. 5. 2014).

⁶² Analysis: Krakow pro-western energy summit outmaneuvered by Putin in Central Asia“, Oficiální stránky The Moldova Foundation, <http://www.moldova.org/analysis-krakow-pro-western-energy-summit-outmaneuvered-by-putin-in-central-asia-47462-eng> (staženo 8. 5. 2014).

sice vedle summitu nepochybně projevily i polské problémy se zaváděním druhého liberalizačního balíčku a eskalující spory mezi Ukrajinou a Ruskem. Přinesl totiž výraznou programovou citlivost k zabezpečení dodávek zemního plynu, podpoře regionálních priorit a iniciování řady schůzek či konzultací věnovaných právě liberalizaci energetických trhů. Polsko se také rozhodlo pokračovat v cestě vytyčené českým předsednictvím a věnovalo se podpoře Ukrajiny v otázkách energetiky – především strategicky důležité liberalizace trhů se zemním plynem.⁶³ Do jisté míry bylo téma bezpečnosti posíleno i srpnovou gruzínskou krizí, což ještě posílilo zájem na různých tematických setkáních.⁶⁴

Jedním z nich se za propukající finanční krize stalo první listopadové jednání v rozšířeném formátu spolupráce V4+ se skupinou B3 (Estonsko, Litva, Lotyšsko). Hlavním tématem byly vedle dopadů krize na středoevropský trh také sjednocení postojů k projednávání klimaticko-energetického balíčku EU a diskuze nad možnostmi zajištění dodávek zemního plynu a ropy do EU. Mimo tradičních prohlášení o nutnosti diverzifikace se účastníci ocenili ženevská jednání svolaná k řešení gruzínské krize, která kromě politických dopadů také negativní vliv na zamrznání jednání o plánované plynovodné trase. Zároveň setkání V4+ silně podpořilo nadcházející české předsednictví v Radě Evropské unie (leden – červen 2009).⁶⁵

Význam, jaký byl tomuto předsednictví kladen V4, je ilustrovatelný i na dalším listopadovém výstupu setkání V4+ a B3, kterého se zúčastnily také Bulharsko, Rumunsko a Švédsko. Tím druhé varšavské setkání 24. listopadu získalo také na důležitém přesahu, které zdůraznilo význam visegrádské iniciativy pro unijní spolupráci. Mezi body společného prohlášení se můžeme dočíst vzájemné shody České republiky a Švédska o důrazu obou předsednictví (švédské předsednictví mělo následovat po českém a to v polovině roku 2009). Ten měl přispět ke zrušení zbývajících překážek bránících fungování společného unijního energetického trhu a další rozvoj energetické bezpečnostní politiky.

⁶³ „Polish presidency program 2008/2009“, Oficiální stránky Visegrádské skupiny, <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/2008-2009-polish-110412> (staženo 8. 5. 2014).

⁶⁴ „Executive Report on Polish Presidency in the Visegrad Group“, Oficiální stránky Visegrádské skupiny, www.visegradgroup.eu/pl-v4-pres-2012-2013-130620 (staženo 8. 5. 2014).

⁶⁵ „Press Release of Polish V4 Presidency“, Oficiální stránky Visegrádské skupiny, <http://www.visegradgroup.eu/2008/press-release-of-the> (staženo 8. 5. 2014).

2.3 *Shrnutí české plynárenské politiky za období let 2006 až 2008/9 a výsledky spolupráce s V4*

Ukrajinská krize pozitivně ovlivnila přístup České republiky k zajišťování dodávek zemního plynu. Zkušenost, že přístup k norskému plynu přispěl k překlenutí problému s chybějícími dodávkami z plynovodu Bratrství a solidarita zemí vzešlá z otevírání energetických trhů, podpořila snahu o další diverzifikaci a hledání cest v posilování vnitřní energetické bezpečnosti. Taktéž přispěla k posilování vztahů s partnery, se kterými sdíleli v energetice stejné zájmy. Proto můžeme vlivem krize pozorovat i nový důraz na středoevropskou regionální spolupráci s přesahem do východní Evropy (Ukrajina a podpora unijního dialogu s Ruskou federací).

Základním dokumentem pro hodnocení úspěšnosti zajišťování českých zájmů v tomto období je Státní energetická koncepce z roku 2004, protože poskytuje základní rámec pro vyvození národních zájmů v plynárenské oblasti.⁶⁶ Zákony České republiky garantují odpovědnost státu při zajišťování plynulosti dodávek energií, a proto můžeme vyvodit zájem na co nejvyšší účinnost prosazování.⁶⁷ Českou reakcí na plynovou krizi se proto stala nová etapa spolupráce s V4. České předsednictví v ní pro oblast plynárenství (a nejen to) nepochybně přineslo několik důležitých příspěvků. S ohledem na české zájmy v plynárenské bezpečnosti se jedná o úspěchy v oblastech:

- Iniciování založení nové pracovní skupiny pro energetickou spolupráci (realizace se podařila až za polského předsednictví)
- Koordinace zájmů států V4 v realizaci Zelené knihy v otázce investic do energovodů, modernizace této infrastruktury a posílení bezpečnostních mechanismů EU
- Rozšíření spolupráce Visegrádské skupiny na platformu V4+ o Severskou radu (zejména Švédsko) a B3 (Estonsko, Litva, Lotyšsko)
- Dialog o náplni blížícího se předsednictví České republiky v Radě EU

⁶⁶ „Státní energetická koncepce České republiky“, 1-7.

⁶⁷ Tamtéž.

2.4 Shrnutí polské plynárenské politiky za období let 2006 až 2008/9 a výsledky spolupráce s V4

Dlouhodobým specifikem Polska v energetické oblasti je snaha o maximální nezávislost. Hlavní riziko pro tento sektor je proto spatřován ve vazbách na Ruskou federaci a postupně se zvyšující závislost na dovozu zemního plynu. Pro toto období je patrná nejistota spojená s napjatými vztahy s Běloruskem a obava z možnosti utáhnutí kohoutků na plynovodu Jamal. Vlnu emocí vzbuzoval i projekt podmořského plynovodu Nord Stream, který hrozil, že zcela obejde polské území a stane se příčinou posílením energetických vazeb Ruské federace s Německem na úkor Polska. Panovala zejména obava ze snížení příjmů z transakčních poplatků a posílení nezávislosti západoevropských zemí na úkor střední a východní Evropy.⁶⁸

S těmito body taktéž pracuje energetická koncepce Polska z roku 2005, kterou převzala později i vláda Donalda Tuska.⁶⁹ Shodně jako v České republice je kladen důraz na diverzifikaci a mezistátní propojení pro region střední Evropy. Hlavním projektem sledovaného období se proto stala schválená výstavba LNG terminálu Świnoujście. Pro ilustrování významu tohoto projektu je jeho převedení v srpnu 2008 z PGNiG S.A. na Gas – System S.A., který je plně státem vlastněná firma. Polsku se na tento projekt podařilo získat finanční prostředky ze strukturálních fondů EU.⁷⁰

Nejdůležitějšími úspěchy visegrádské spolupráce, na které mělo vliv polské předsednictví, jsou proto pro její zájmy významné především:

- spolupráce států V4 v zavádění liberalizačních balíčků
- jednání v listopadu 2008 se skupinou B3 o stavbě plynovodního spojení mezi Polskem a Litvou (oficiálním plánem EU od roku 2010)
- podpora energetických priorit nadcházejícího českého předsednictví mezi státy V4 a B3

Závěrem lze konstatovat, že až do roku 2008 provázelo energetickou agendu „soupeření“ o vytváření možných koalic se silnějšími západními partnery na úkor V4.

⁶⁸ Veronika Zapletalová, „Liberalizace trhu s plynem v EU – case study Polsko“ (Magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, 2012), 37-8, 86.

⁶⁹ „Politika Energetyczna Polski“, Oficiální stránky Ministerstva Gospodarskego i Pracy, http://www.oze.bpp.lublin.pl/dokumenty/kraj_meryt/pol_energ.pdf (staženo 8. 5. 2014)

⁷⁰ Zapletalová, „Liberalizace trhu s plynem v EU“, 39-54.

Až polská iniciativa učinila z energetické agendy stabilní součást visegrádské spolupráce a pracovala dál na jejím rozšiřování.⁷¹

3 Visegrádská spolupráce po Ukrajinské plynové krizi v roce 2009 v kontextu českého a polského předsednictví v Radě EU

3.1 Visegrádská spolupráce od Ukrajinské krize v roce 2009 do polského předsednictví V4 v letech 2012/13

Krize v lednu 2009 opět potvrdila zranitelnost EU, avšak mnohem citelněji zasáhla jednotlivé členy V4. Ruský Gazprom se rozhodl obdobně jako v roce 2006 bez předchozího varování kvůli opětovným sporům s Ukrajinou přerušit na dva týdny dodávky zemního plynu do 18 evropských zemí. Agenda probíhajícího polského předsednictví V4 tak byla ovlivněna vedle gruzínské krize také novou energetickou krizí mezi Ruskem a Ukrajinou. První polskou iniciativou v atmosféře nové nejistoty bylo svolání červnového summitu. Jejím nejvýznamnějším výstupem se stalo založení zcela nové platformy pro rozpracování energetických plánů tzv. Skupina na vysoké úrovni pro energetiku (High Level Group on Energy, HLG-E).⁷²

Již na prvním setkání pod záštitou Polska v listopadu 2009 se potvrdilo, že oproti WEG-E bude nová pracovní skupina aktivně utvářet energetickou agendu. Uskutečněná debata o budoucí spolupráci přinesla okamžité výsledky. Došlo k široké shodě v oblasti projektů souvisejících s výstavbou severojižního koridoru – tedy propojování stávající plynovodné infrastruktury. Z konkrétních plánů se dostalo podpoře realizaci LNG terminálů v Polsku (přístav Świnoujście) a Chorvatsku (terminál Adria na ostrově Krk).⁷³ Jejich funkční parametry měly být nastaveny tak, aby byla zajištěna dostatečná kapacita pro zásobování domácího, ale také napojeného zahraničního trhu. Byl kladen i požadavek na reverzibilitu potrubní přepravy, či alespoň jeho důležitých úseků. Vedle budování LNG terminálů se počítalo i s doplněním o nové podzemní zásobníky plynu.⁷⁴

⁷¹ „3 Energetické priority českého předsednictví, které žijí dodnes,“ Oficiální stránky Euractivu, <http://www.euractiv.cz/10-let-cr-v-eu-000236/clanek/3-energeticke-priority-ceskeho-predsednictvi-ktere-ziji-dodnes-011767> (staženo 8. 5. 2014).

⁷² „Spolupráce v oblasti energetiky v rámci V4“, Oficiální stránky Euroskopu, <http://www.euroskop.cz/gallery/62/18787-pazdera.pdf> (staženo 8. 5. 2014).

⁷³ „Joint Declaration of the President of the National Parliaments of the Visegrad Group Countries“, Oficiální stránky Visegrádské skupiny, <http://www.visegradgroup.eu/2009/joint-declaration-of> (staženo 8. 5. 2014).

⁷⁴ Tamtéž.

Zvláštní část summitu se zabírala navázanou podporou při dojednávání rozpracovaných protikrizových mechanismů na unijní úrovni. Shoda států V4 na zmíněných projektech vyústila v sjednocení a úzkou koordinaci při získávání finančních prostředků z EU na podporu tzv. transevropských energetických sítí (TEN-E). Tento společný postup na unijní úrovni způsobil také začlenění energetických zájmů EU do Akčního plánu pro energetiku, čímž se přirozeně rozplynuly kritické hlasy na neudržitelnosti formátu V4.

Pro ilustrování snahy o kontinuitu v prosazování této agendy je nutno zmínit i příspěvek Maďarska. To na základě zájmu členů V4 a úspěchu listopadového summitu svolalo o několik měsíců později další. Budapešťské setkání února 2010 věnované především otázkám energetické bezpečnosti vedlo k dalšímu významnému milníku. Došlo k odsouhlasení deklarace premiérů zemí V4 doplněné o podpisy představitelů Slovinska, Chorvatska, Rakouska, Bulharska, Rumunska, Srbska a Bosny a Hercegoviny. Deklarace vyjádřila společnou vůli na posilování spolupráce při propojování plynárenských trhů. Další oblastní spolupráce měla být vedena i na realizaci další diverzifikace produktovodních cest. Vedle tradičního posilování energetické bezpečnosti vyzdvihla také nutnost koordinace na projednávání jednotlivých částí připravovaného Akčního plánu EU, který měl přednést „jízdní řád“ výstavby evropských projektů a přiřadit jim vedle závazných dat dokončení také finanční prostředky.⁷⁵

V plynárenské oblasti se dostalo podpisem deklarace významné pozornosti. Budapešťský summit úspěšně inicioval vznik další Pracovní skupiny – tentokrát pro severojižní plynárenské propojení. Ten se stává asi nejdůležitějším pokrokem ve spolupráci přesahující dosavadní formát. Práce vytvořené skupiny byla výhledově stanovena do roku 2013, kdy měl být celý projekt připraven k vyjednávání a prosazení na unijní úrovni. Zároveň si kladl za cíl zvýšit úsilí v získávání finanční pomoci ze strany EU a zapojení většího počtu aktérů ke zvyšování energetické bezpečnosti celého středoevropského regionu. Především se jednalo o nejrůznější zakázky a pobídky otevřené pro zahraniční investory.⁷⁶

V roce 2010 pak i na základě práce na úrovni V4 vypracovala Evropská komise asi nejvýznamnější dokument (na jeho tvorbě měla podíl i plynová krize v lednu 2009).

⁷⁵ „Declaration of the Budapest V4+ Energy Security Summit“, Oficiální stránky Visegrádské skupiny, <http://www.visegradgroup.eu/2010/declaration-of-the> (staženo 8. 5. 2014).

⁷⁶ „Spolupráce v oblasti energetiky v rámci V4“, Oficiální stránky Euroskopu, <http://www.euroskop.cz/gallery/62/18787-pazdera.pdf> (staženo 8. 5. 2014).

Odříznutí Ukrajiny od ruských dodávek plynu totiž opět ukázalo zásadní nedokonalost regionálního propojení ve středoevropském prostoru. Proto se dokument pojmenovaný *Priority energetických infrastruktur do roku 2020 a na další období – návrh na integrovanou evropskou síť* zaměřuje na 3 nejdůležitější koridory pro zemní plyn, jejichž budování by měla být v rámci unijního plánování dána přednost:

1. Jižní koridor (projekty Nabucco, Blue Stream), které měly přivést do Evropy plyn oblastí Kaspického moře, střední Asie a zemí Středního východu
2. Spojení Baltského, Černého, Jaderského i Egejského moře pomocí projektu propojování baltického trhu s energiemi (Baltic Energy Market Interconnection Plan – zkráceně „BEMIP“).
3. Severo-jihní koridor v západní Evropě. Jako cíl si kladl vytvoření podmínek pro krátkodobé dodávky, umožnit přístup k alternativním mimoevropským zdrojům a sladit existující infrastrukturu – zejména s LNG terminály a podzemními úložišti zemního plynu.⁷⁷

Další specifikace kroků, které je zapotřebí učinit v nadcházející energetické spolupráci, byly vymezeny na setkání ministrů energetiky v lednu 2011 v Bratislavě pod záštitou slovenského předsednictví. Podobně jako Budapešťská deklarace, tak i Bratislavská klade obzvlášť důležitý význam vývoji soustavy propojení v severojižním směru. V oblasti prosazování zájmů V4 do oficiálních projektů a strategií EU došlo k zařazení těchto propojovacích projektů do seznamu hlavních infrastrukturálních projektů, jejichž dokončení bylo naplánováno do roku 2020.⁷⁸

V tomto období bohatém na iniciativy nestálo pozadu ani české předsednictví (*I. 7. 2011 – 30. 6. 2012*) se svým dopisem komisaři Oettingerovi ze 14. září 2011. Oproti předchozím úspěchům na poli prosazování visehradských zájmů na unijní úrovni obsahoval mnohem konkrétnější požadavky – země V4 opět vznesly požadavek na finanční podpoře EU na projekty v tomto regionu. Součástí dopisu byl i příložený seznam projektů pro odvětví plynárenství, ropy a elektroenergetiky. Podobně jako předchozí vyjednávání, tak i tentokrát byl podtrhnut význam severojižního

⁷⁷ „Priority energetických infrastruktur do roku 2020 a na další období – návrh na integrovanou evropskou energetickou síť.“ Oficiální stránky Evropské komise, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0677:FIN:CS:PDF> (staženo 8. 5. 2014).

⁷⁸ Jaroslav Cwiek-Karpowicz, Dariusz Kalan, eds., *North-South Gas Interconnector. Geopolitical breakthrough in Central Europe* (Varšava: The Polish Institute of International Affairs, 2013), 11-15.

plynárenského koridoru a jeho zařazení do unijního balíčku pro infrastrukturu.⁷⁹

Snaha podnítit politickou diskuzi na úrovni Evropské komise a vyšších výkonných orgánů EU pomocí společných dopisů přineslo své výsledky. Tlak vyvíjený především na generální ředitelství pro energetiku a dopravu skutečně začlenil požadované projekty do infrastrukturního balíčku EU již v listopadu 2010 – schválení Radou ministrů došlo o několik měsíců později a to 4. února 2011. Tento úspěch visegrádské iniciativy zajistil podporu nejvyšších unijních úrovní, která se nadále měla podílet na realizaci jednotlivých projektů.⁸⁰

Do severojižního projektu se tak dostaly vedle maďarských a slovenských následující polské a české projekty:

Česká republika

- česko-polské plynovodní potrubí (Třanovice – Skoczów)
- potrubí Třanovice – Lanžhot (rozšíření kapacity)
- reverzní tok z České republiky dál na Slovensko

Polsko

- LNG terminál v Świnoujście
- plynovod Niechorze – Ploty
- plynovod Lwówk – Odolanów
- plynovod Odolanów – Tworzeń
- plynovod Tworzeń – Oświęcim
- plynovod Skoczów – Komorowice - Oświęcim⁸¹

⁷⁹ Jaroslav Cwiek-Karpowicz, „North-South Gas Interconnector“, 11-15.

⁸⁰ „Energy infrastructure: North-South Interconnections in Central-Eastern Europe“, Oficiální stránky Evropské komise, http://ec.europa.eu/energy/infrastructure/north_south_east_en.htm (staženo 8. 5. 2014).

⁸¹ „The North-South Gas interconnections axis propřed by V4“, Oficiální stránky polského Ministerstva zahraničních věcí, <http://www.msz.gov.pl/resource/c6c5681b-f9b2-422b-9d70-3b989a217111> (staženo 8. 5. 2014).

Z navazujících projektů, jejichž význam se vztahuje na sledované země, je nutné zmínit také plán na vybudování potrubí mezi Dánskem a Polskem (připojení na existující Nord Stream) a plynové propojení mezi Českou a Rakouskou republikou.⁸²

Na pozadí těchto úspěchů není překvapivé, jak se ke svému předsednictví přistoupilo Polsko (1. 7. – 30. 6. 2013). Základní součástí programu se stalo zejména udržení nabitě pozice států střední Evropy, které byly významně posíleny českým a maďarským předsednictvím v Radě EU. I nadále je kladen důraz na probíhající spolupráci v severojižním koridoru plynovodní infrastruktury a v této rovině taky podpora dalších unijních projektů stability a sousedství. Jejich podpoře věnovalo také priority svého předešlého předsednictví v Radě EU, které bude věnována jedna z podkapitol.

V odvětví energetiky se polské předsednictví zaměřilo především na realizaci Memoranda o porozumění severojižnímu propojení v střední a východní Evropě (Memorandum of Understanding on North-South Interconnections in Central-Eastern Europe) podepsaném v Bruselu 23. listopadu 2011. Důležitým prvek se pak stala koordinace postojů k regulacím TEN-E infrastruktury, aby byly zajištěny v co největší míře zájmy států V4. V neposlední řadě je také zmiňována kooperace v otázce nastavování vztahu mezi provozovateli přenosových energetických sítí a jeho regulace.⁸³ Tyto skutečnosti měly přispět k realizaci schválených staveb potrubí, rozšiřování kapacit, posílení středoevropského trhu se zemním plynem a přípravu na napojení na připravovaný jihovýchodní koridor. Všechny tyto body být dosaženy spoluprací se zeměmi Východního partnerství a navázanými zeměmi.

3.2 *České předsednictví v Radě EU a jeho příspěvek k prosazování zájmů Visegrádské skupiny*

České předsednictví v Radě EU (1. 1. 2009 – 30. 6. 2009) mohlo navázat na bohatou středoevropskou spolupráci. Vedle získávání „know how“ západních partnerů pro visegrádské projekty se zaměřilo na zajišťování patřičné pozornosti celému regionu. České předsednictví však bylo poznamenáno turbulencemi na české politické scéně. Ty vyvrcholily pádem vlády Mirka Topolánka (ODS) a nástupem úřednické vlády Jana

⁸² Tamtéž.

⁸³ „Visegrad 4 Integration and Cohesion“, Oficiální stránky Visegrádské skupiny, <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/2012-2013-polish> (staženo 8. 5. 2014).

Fishera. Nová vláda však dopomohla realizaci jasného vymezení vnějšího vztahu EU k Rusku a jeho asertivní politice uplatňované vůči evropským zemím.⁸⁴

České předsednictví si v energetické problematice vytyčilo konkrétní národní priority uvedené již v dokumentu z roku 2007 – těmi se staly bezpečnost, účinnost a vnitřní trh s elektřinou. Bylo deklarováno jakési předsevzetí, že přispěje ke zniku společné energetické strategie, která by obsahovala i koncepci k zajištění energetické bezpečnosti EU. První úkol pak představoval dokončení takzvaného třetího liberalizačního balíčku. Na jeho podobě se v hrubých obrysech shodly členské země již v červnu 2008. Měl posloužit jako poslední sada legislativních a formativních kroků pro zajištění fungujícího otevřeného trhu se zemním plynem a elektřinou.⁸⁵

Neočekávanou prioritou předsednictví se nutně muselo stát rychlé vyřešení plynové krize. Skutečnost, že Česká republika a státy V4 měly s těmito restrikcemi své zkušenosti, jen přispělo k přisvojení této agendy a podpoře ze strany dalších států. V atmosféře takto vyhrocené situace se podařilo dojednat i některé legislativní návrhy, které měly do budoucna posílit mechanismy bezpečnosti. Podařilo se i dohodnutí *Plánu hospodářské obnovy Evropy*, jehož součástí byl investiční závazek až do výše čtyř miliard eur do propojení a modernizace plynovodů, budování nových zásobníků zemního plynu nebo větrných elektráren.⁸⁶

Právě tohoto projektu společně využily země V4, ale také členské země východní Evropy. Snaha podpořit energetickou bezpečnost tohoto regionu nakonec vyústila v již zmíněnou iniciativu severojižního propojení, na kterém se do roku 2011 shodlo celkem 10 zemí tohoto regionu.⁸⁷

Realizační kroky byly podniknuty i pro budování plynovodu Nabucco. Ten měl vést plyn z kaspické oblasti přes Turecko, Bulharsko, Rumunsko a Maďarsko až do Vídně, kde by se napojil na stávající systém plynovodního potrubí. Přestože Česká republika byla významným obhájcem tohoto projektu, již na začátku bylo jeho dojednávání zatíženo řadou problémů – ty v roce 2013 přispěly k jeho zrušení.

⁸⁴Tomáš Vlček „*The Energy Sector and Energy Policy of the Czech Republic*“, 123-6

⁸⁵ „Nejdůležitější legislativní akty dohodnuté za českého předsednictví v Radě EU“, Oficiální stránky Ministerstva zahraničí České republiky,

http://www.mzv.cz/public/1a/5c/65/472324_357129_cz_pres_akty_cs.pdf (staženo 8.5. 2014), 5.

⁸⁶Tomáš Vlček „*The Energy Sector and Energy Policy of the Czech Republic*“, 126-8.

⁸⁷ „Energy infrastructure: North-South Interconnections in Central-Eastern Europe“, Oficiální stránky Evropské komise, http://ec.europa.eu/energy/infrastructure/north_south_east_en.htm (staženo 8. 5. 2014).

Pomyslnou tečkou se později stalo rozhodnutí konsorcia spravujícího ázerbájdžánské naleziště na využití alternativního Transjadranského plynovodu.⁸⁸

Posledním velkým příspěvkem českého předsednictví pro energetickou oblast se stala agenda energetické účinnosti. Ve své době sice zanikla ve stínu významnějších témat (jako byl liberalizační balíček), ale znovu se objevuje například s polským předsednictvím.⁸⁹

3.3 Polské předsednictví v Radě EU a jeho příspěví k prosazování zájmů Visegrádské skupiny

Přes veškeré snahy posledních předsednictví v Radě EU o dokončení jednotného trhu s energiemi se tato agenda dostala i do pracovní náplně toho polského (1. 7. 2011 – 31. 12. 2011). Očekávaně došlo k posunutí data zapracování třetího liberalizačního balíku do legislativ členských států na rok 2014. Kromě posílení energetické bezpečnosti EU si od něj státy slibovaly nástroj k udržování přijatelných cen jednotných energií. Hlavním důvodem nutnosti jeho přijetí byla postupná realizace unijních cílů na snižování emisí CO₂. Kroky vedoucí k úspěšnému splnění hodnot obsažených i ve vizi 2020 stály především v přechodu na alternativní zdroje energií.⁹⁰

V polském případě pak ústup od tradičního uhlí a hledání adekvátní náhrady. Ve světle těchto snah je proto důležitou zmínkou bod o dohlížení na postupy ve výstavbě Projektů společného zájmu (PCI) odkazuje k zájmu V4, neboť její součástí jsou i plány pro oblast střední Evropy prosazené skupinou a jejími partnery v předchozích letech.⁹¹ Právě tyto projekty měly vysokou důležitost, protože přinášely potřebné finanční prostředky nutné k zásadní přestavbě energeticky náročného regionu.

V první kapitole zmíněný polský přístup k dováženému zemnímu plynu jako přechodnému nízkoemisnímu zdroji energie se zásadně projevuje i v prioritách. Polští představitelé čelili především tlaku kolem plnění unijních cílů na snižování CO₂ a

⁸⁸ „Výsledky českého předsednictví v energetice“ Oficiální stránky Euroactivu, <http://www.euractiv.cz/energetika/link-dossier/vysledky-ceskeho-predsednictvi-v-energetice-000054> (staženo 8. 5. 2014).

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ „Prezydencja w Radzie UE“ oficiální stránky Ministerstva hospodářství Polské republiky, <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+miedzynarodowa/Unia+Europejska/Prezydencja+w+Radzie+UE> (staženo 8. 5. 2014).

⁹¹ „Document of the Council of Ministers of 15 March 2011“, Oficiální dokumenty Evropské unie, <http://brussels.ifa.ie/ifa/brussels/media/april%202%200%201%201/Polish%20Presidency%20Programme.pdf>, (staženo 8. 5. 2014).

hledali účinné cesty svého rozvoje. Jak už předjímá národní energetická koncepce, hodlali se vydat směrem jaderných elektráren (předpoklad realizace do roku 2020) a rozšiřování vlastní těžby zemního plynu. V oblasti plynu je nutné zdůraznit především průzkumná činnost kolem zdrojů břidlicového plynu, se kterým se však pojí mnoho nepříznivých dopadů na životní prostředí a společenské protesty.⁹²

Oproti předchozím předsednictvím přišlo Polsko také s představou udržení vyváženého vztahu mezi posilování komunitární výstavby evropské infrastruktury – především plynovodní potrubí a elektrické sítě, a udržení vývoje v rámci vnitřní struktury jednotlivých států na základě požadavků národních trhů.⁹³

Určitým novým momentem polského předsednictví byla jistá snaha vyvolat diskuzi v oblasti konkurenceschopnosti energetického sektoru EU. Tato nutnost byla polských představitelů vedena zejména dynamickým vývojem, kterým sektor ve světě procházel. Diskuze měla proto přispět k možnostem podpory unijní energetiky, aby obstála se světovou konkurencí. Řešení se však mělo opírat pouze o nástroje, které v této věci poskytovala Lisabonská smlouva.⁹⁴

Tento bod především souvisel s otázkou nastavování unijních energetických vztahů s exportéry/importéry energií. V případě Polska byly důvody pro otevření tohoto tématu více než pochopitelné. Rostoucí polská závislosti na zemním plynu ve spojitosti s nedávnými plynovými krizemi volaly po vytvoření mechanismů, jak snížit jejich případné dopady. Tyto mechanismy měly chránit především trhy střední a východní Evropy, kde pomalu postupovaly jednotlivé projekty na diverzifikace zdrojů.⁹⁵ S tím také souvisí úspěch ze září 2011, kdy polským přičiněním získala Evropská komise mandát pro jednání s Turkmenistánem a Ázerbájdžánem o stavbě plynovodu a ropovodu ze střední Asie do Evropy. To představovalo velký skok před směrem k důležité prioritě polského předsednictví – posílení vnější energetické bezpečnosti.⁹⁶

⁹² „Energy priorities of the Polish presidency of the EU Council: The Czech perspective“, oficiální stránky Institutu pro evropskou politiku Europeum, http://www.europeum.org/doc/pdf/Binhack_energy.pdf (staženo 8. 5. 2014).

⁹³ „Bezpieczenstwo energetyczne: priorytet polskiej prezydencji“, Oficiální stránky Bezpieczenstwa Narodowego, http://www.bbn.gov.pl/download/1/7814/Bezpieczenstwo_energetyczne_priorytet_polskiej_prezydencji.pdf&prev=/search%3Fq%3DBezpieczenstwo_energetyczne_priorytet_polskiej_prezydencji.pdf (staženo 8. 5. 2014).

⁹⁴ „Reflection on the Polish Presidency of the Council of the European Union: Climate and Energy – European Integration“, Oficiální stránky Heinrich Böll Stiftung, <http://www.boell.eu/en/2013/12/03/reflections-polish-presidency-council-european-union-climate-and-energy-european> (staženo 8. 5. 2014).

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ „Polish Presidency of the EU Council“, Oficiální stránky EPP Group,

3.4 Shrnutí české plynárenské politiky za období 2009 – 2012/13

Oproti předchozímu období, v němž byli hledáni partneři pro prosazování národních zájmů a vyznačeny směry spolupráce, dochází ke skutečné realizaci projektů. V českém prostředí jde především o rozšiřování kapacity podzemních úložišť zemního plynu, jejichž kapacita by měla do roku 2014 dosahovat 4,3 mld. m³ a pokrývat tak téměř polovinu meziroční spotřeby. Ještě v roce 2009 to byla přibližně třetina, Toto rozšíření bylo možné díky dotací EU společnosti RWE Transgas, které bylo poskytnuto v rámci programu *European Energy Programme for Recovery*. Rozšíření se týkalo úložišť v Tranovicích a Tvrdonicích.⁹⁷ V různých fázích příprav výstavby pak byly úložiště v Dolní Rožínce společnosti Česká plynárenská, a s., a spolupráce Gazprom Germania s Moravskými naftovými doly, a.s., na stavbě a provozu úložiště v Dambrovicích s předpokládanou kapacitou 448 milionů m³.⁹⁸

Asi nejdůležitějším pokrokem se stalo propojení plynovodu OPAL (*Ostsee Pipeline Anbindungs-Leitung*) s plynovodem Gazela na německo-českém pomezí u města Branov. Do České republiky může v budoucnu přepravovat až 33 mld. m³ ročně. Toto propojení zároveň pomůže nevyvinutému spojení mezi bývalým východním a západním Německem⁹⁹ Mezi dalšími projekty ve využívání zemního plynu se ve fázi projektování nacházely paroplynové elektrárny u Prostějova na Moravě a Mochova nedaleko Čelákovic v Čechách.¹⁰⁰ Ve fázi příprav se také nacházejí propojení plynovodu Moravia, který by spojil Ostravu s polským Těšínem a doplnil tak důležitý úsek pro realizaci severojižního koridoru.

Z úspěchů českého předsednictví V4 a předsednictví v Radě EU, které jsou odrazem visehradských cílů a národních zájmů, pak vyčnívají především tyto:

- zajištění budoucích dotací do plynovodní infrastruktury, rozšíření kapacit stávajícího potrubí a modernizace českého úseku Družby o rezervní tok
- příspěvní českého předsednictví v Radě EU k urovnání krize na Ukrajině v roce 2009

http://arc.eppgroup.eu/infocus/polish_presidency_111205_en.asp (staženo 8.5.2014).

⁹⁷ Tomáš Vlček „*The Energy Sector and Energy Policy of the Czech Republic*“, 117-118.

⁹⁸ Tamtéž

⁹⁹ „Pružnější přeshraniční přeprava plynu v Evropě“, Oficiální stránky NET4Gas, s.r.o., <http://www.net4gas.cz/> (staženo 8. 5. 2014).

¹⁰⁰ „EČS a ČEPS podepsaly smlouvu o budoucím připojení plánované elektrárny k přenosové soustavě“, Oficiální stránky RWE, <http://www.rwe.cz> (staženo 8. 5. 2014).

- dokončení tzv. Třetího liberalizačního balíčku
- dohodnutí Plánu hospodářské obnovy Evropy, který přinesl investice do infrastruktury ve výši čtyř miliard eur
- iniciování dopisu komisaři Oettingerovi v roce 2011, který otevřel cestu zejména severojižnímu projektu a spojených dotací z EU

3.5 *Shrnutí polské plynárenské politiky za období 2009 – 2012/13*

Základní veličiny polské energetické bezpečnosti se nezměnily – ve středu dlouhodobých priorit zůstává snaha na diverzifikaci, liberalizaci a integraci evropských trhů s energiemi. S předpokladem na narůstající spotřebu zemního plynu shodně narůstal zájem na dokončení terminálu Świnoujście podpořený unijním programem na podporu severojižního koridoru. Předpoklad dokončení je v roce 2014, avšak v plynárenském sektoru je plánováno podobně jako v České republice navyšování úložišť zemního plynu a stavby plynovodu na severojižní trase Niechorze - Oświęcim a spojení LNG terminálu plynovodem do Štětína.¹⁰¹

V listopadu 2011 pak podepsala státní společnost GAZ-SYSTEM SA spolupráci s německým provozovatelem GASCADE Gastransport GmbH na realizaci reverzního toku plynovodu Jamal. Mezi významnými projekty ve fázi přípravy nalezneme v tomto období především významná plynovodní spojení Litvy a Polska, Polska a Slovenska a možnosti související s připojením na Baltic pipe mezi Polskem a Dánskem.¹⁰²

Výčet úspěchů polského předsednictví v Radě EU a V4, které odrážely zájmy států V4 a výrazně přispěly k navyšování energetické bezpečnosti Polska:

- LNG terminál v Świnoujście a navázané plynovodní projekty (severojižní trasa, propojení na Baltic pipe, reverzní tok Jamal, spojení s Litvou, Slovenskem a Českou republikou)

¹⁰¹ Jaroslaw Cwiek-Karpowicz et al, „German and Polish Energy Policies: Is Cooperation Possible?“ *Policy Paper, č 1 (leden 2013)*, 4, https://www.pism.pl/files/?id_plik=12692. (staženo 8. 5. 2014).

¹⁰² „Rozwój gazowej sieci przesyłowej“ oficiální zpráva Ministerstva hospodářství Polské republiky, <http://www.nik.gov.pl/plik/id,5543,vp,7173.pdf>, (staženo 8. 5. 2014).

- prosazování realizace Memoranda o porozumění severojižnímu propojení v střední a východní Evropě
- koordinace postojů V4 při dojednávání regulací TEN-E a jejich vztahu k provozovatelům přenosových energetických sítí
- z pozice předsedající země Rady EU dohled na výstavbě PCI
- otevření debaty o zvýšení konkurenceschopnosti evropské energetiky
- posílení mechanismů unijní solidarity v případě výpadků dodávek plynu, ropy, elektřiny, atd. – Cíleno především na jednostranně závislé země střední a východní Evropy na ruských dodávkách
- zajištění mandátu Evropské komisi k vyjednávání o středoasijském plynovodu a ropovodu do Evropy

Závěr

Krise na Ukrajině v lednu roku 2006 významně přispěla k rozvoji energetické agendy uvnitř V4. A to i přesto, že měla ve sledovaných zemích rozdílné dopady. Česká republika byla schopna pokrýt chybějící zemní plyn dodávkami z Norska. Polsko se krize díky závislosti na nedotčeném plynovodu Jamal netýkala vůbec. Přesto se stala důležitým signálem, že diverzifikace a modernizace plynovodní infrastruktury společně se zajištěním liberalizovaného trhu s energiemi je nutnou cestou dalšího rozvoje. Oproti období do roku 2006 je možné vysledovat nový impuls pro plynárenskou agendu, který je potvrzen nejen tvorbou pracovních skupin a tematickými setkáními na úrovni V4 (později také na úrovni V4+), ale také sjednocováním postojů a zájmů na úrovni Evropské unie. Právě první plynová krize na Ukrajině způsobila u sledovaných států jistý návrat k V4 a začátek jejího využívání jako vhodného nástroje prosazování zájmů celého středoevropského regionu. Tím nebyly potvrzeny předpoklady, že vstupem do EU ztratí V4 svůj význam ve prospěch nejrůznějších zájmových koalic.

Právě koordinovaná spolupráce a jasné priority v projektu severojižního koridoru, získávání unijních dotací na modernizaci infrastruktury, konzultace v přijímání energetické legislativy a práce na projektech zajišťující bezpečnost celé středoevropské oblasti se staly shodným cílem i dvou sledovaných států – České republiky a Polska. I přes uvedené rozdíly v národních energetických koncepcích, jejichž výhledy do roku 2020 počítají s rozdílným zastoupením zemního plynu, je zcela jasně patrný zájem na odpoutání se od závislosti na ruských dodávkách. Po roce 2006 sice dochází ve vztahu k V4 k rozchodu v představě její formy a vztahu k Evropské unii. České předsednictví ve V4 a následující polské předsednictví ve V4 zasažené lednovou krizí 2009 potvrzuje, že energetická problematika, zejména oblast zemního plynu, se stává v tomto období bodem dlouhodobého zájmu členských států. Oproti předchozím obdobím taktéž dochází k dynamickým pokrokům, kdy plánované projekty docházejí skutečné realizace.

Důležitým příspěvkem pro formování V4 jako nástroje spolupráce v energetické oblasti se staly také kroky EU. Představení Zelené knihy, podpora infrastrukturních projektů a možnost získání příspěvků z fondů EU napomohlo k cílené politice V4 v otázce prosazování svých priorit. A to ve dvou rovinách. První jsou úspěchy národní priorit, kdy v polském případě došlo k úspěšnému schválení dotací pro dostavbu LNG terminálu v Świnoujście, v českém pak rozšíření kapacity úložišť zemního plynu

v Tranovicích a Tvrdonicích. Do druhé, významnější roviny, pak musíme zařadit projekty kolektivního významu pro V4. Mezi ně patří zahrnutí výstavby infrastruktury v rámci severojižního koridoru do Projektů společného zájmu (PCI) a spolupráce na konečné podobě Akčního plánu EU pro infrastrukturu, kam byl tento projekt taktéž začleněn.

Celkově můžeme vymežit visegrádkou spolupráci v energetice do tří období, které zároveň vypovídají o změnách v jejím využívání. První sledované období do roku 2006 přineslo nejvýše pasivní oblastní zájem v nespecifikované míře a čase, který vyústil v založení Pracovní skupiny pro energetiku. Ta měla spíše deklaratorní charakter a o její aktivitu nemůžeme blíže hodnotit. Významný posun zaznamenáváme až v druhém období (mezi 2006-2009). To přineslo impuls na cestě efektivního prosazování zájmů a tedy první krok k využívání V4 jako skutečného politického nástroje v prosazování plynárenských zájmů.

Třetí období, které je v této práci datováno od plynové krize v roce 2009 dále, pak můžeme sledovat jednotlivé formy, kterými bylo dosahování reálných výsledků. Především se vedle tradičně sledovaných předsednictví české a polské republiky ve V4 jedná o:

- tematické summity v rámci příprav na předsednictví V4
- hledání společných priorit se skupinou B3 a Severskou radou
- koordinace politiky členských států v rámci předsednictví České a Polské republiky v Radě EU

Zejména v souvislosti s posledním bodem se ukázalo, že společné cíle konzultované na platformě V4+ mají reálnou šanci získat pozornost i na unijní úrovni, protože získávají podporu i členů vně V4. V tomto případě se jednalo zejména o propojování plynárenské infrastruktury v Baltském moři, otázka rozšiřování Nord Streamu a tlak na začlenění společných priorit do projektů EU.

Úspěchy Visegrádké skupiny na poli plynárenských zájmů přesto narážely ve všech obdobích také na své limity. První z nich je problém národního zájmu a vnitropolitická realita, která ovlivňovala směr vývoje a úspěšnost agendy V4. Jak již bylo zmíněno, jedná se o rozdíly již v samotné energetické koncepci sledovaných států. V případě České republiky je zřejmý zájem na posílení zastoupení zemního plynu v energetickém mixu, zatímco Polsko předpokládá obrat k vlastním, či alternativním zdrojům. K těmto proměnným se přidává odlišná závislost na zemním plynu.

Byla taktéž patrná snaha na formálním ukotvení energetické, potažmo plynárenské agendy, vyústila „pouze“ v založení pracovních skupin. Nepřinesla však změny v organizačním rámci celé Visegrádské skupiny. I nadále zůstávají setkání nevyšších státních činitelů hlavním prostředkem spolupráce, která se pak odráží v programových prohlášeních předsedajících zemí, a dalším směřování. Jejich zvyšující se tendence a koncentrace na jednotlivá témata a projekty je ovšem také znakem, že přerušení dodávek z důvodu sporů mezi Ukrajinou a Gazpromem přispělo k proměně V4 . Zejména ze strany jejího využívání, ale taky z pohledu významu V4 jako regionální organizace. Zároveň přispěly k definování projektů v plynárenském odvětví, které ve střednědobém horizontu představují základ spolupráce:

- propojování plynovodů v severojižním směru
- modernizace infrastruktury o reverzní tok
- posilování konkurenceschopnosti a noví dodavatelé na trhu se zemním plynem
- zájem na širším dialogu o možnostech plynárenského sektoru s evropskými státy
- zájem na mechanismech EU chránících země V4 před dopady krizí a výpadky v dodávkách zemního plynu
- zájem o unijní dotace a investice z kohezních fondů pro energetickou infrastrukturu
- zájem na navýšení energetické účinnosti a snížení energetické spotřeby
- zájem o stavbu alternativního plynovodu z oblasti Kaspického moře rozšiřování úložišť zemního plynu

Závěrem lze konstatovat, že se V4 stala pro její členy významným nástrojem v prosazování zájmů v plynárenské oblasti. A to i přesto, že se ani vlivem krizí nedosáhlo vytvoření závazných dokumentů pro jednotnou energetickou spolupráci, která je tak i nadále obětí měnících se národních priorit a vlivu vnitropolitické situace. Významnou měrou přispěla této spolupráci iniciativa EU, jejichž cíle a energetická politika ovlivňovala agendu na úrovni V4 a formovala její funkční rámec. Nedostatky organizačního ukotvení pak obstojně kompenzují mechanismy koordinace politik, které byly zmíněny v souvislosti s jednáními na úrovni EU. Skutečný úspěch V4 však bude zaznamenán až ve chvíli, kdy se podaří dosáhnout cíle provázející jednotlivé projekty – konec jednostranné závislosti na ruském zemním plynu.

Seznam použitých zkratek

AMO	Asociace pro mezinárodní otázky
B3	Skupina pobaltských států (Estonsko, Litva, Lotyšsko)
BEMIP	Baltic Energy Market Interconnection Plan
CEFTA	Central European Free Trade Area
ERÚ	Energetický regulační úřad
EU	Evropská unie
HLG-E	<i>High Level Group on Energy</i>
LNG	Liquid Natural Gas
MVF	Mezinárodní visegrádský fond
NATO	North Atlantic Treaty Organization
PCI	Projects of Common Interest
PGNiG	Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo
Rada EU	Rada Evropské unie
TEN-E	Trans-European Energy Network
URE	Urząd Regulacji Energetyki
V4	Visegrádská skupina
V4+	Visegrádská skupina rozšířená o další státy
WEG-E	Working Expert Group on Energy

Použitá literatura

„3 Energetické priority českého předsednictví, které žijí dodnes,“ Oficiální stránky Euractivu, <http://www.euractiv.cz/10-let-cr-v-eu-000236/clanek/3-energeticke-priority-ceskeho-predsednictvi-ktere-ziji-dodnes-011767> (staženo 8. 5. 2014).

An Energy Overview of Czech Republic“, Oficiální stránky Global Energy Network Institute, http://www.geni.org/globalenergy/library/national_energy_grid/czech-republic/EnergyOverviewofCzechRepublic.shtml (staženo 8. 5. 2014).

„Analysis: Krakow pro-western energy summit outmaneuvered by Putin in Central Asia“, Oficiální stránky The Moldova Foundation, <http://www.moldova.org/analysis-krakow-pro-western-energy-summit-outmaneuvered-by-putin-in-central-asia-47462-eng> (staženo 8. 5. 2014).

„Aktualizace státní energetická koncepce České republiky“, Oficiální stránky Ministerstva průmyslu a obchodu, <http://download.mpo.cz/get/26650/46323/556504/priloha002.pdf> (staženo 8. 5. 2014), 217.

„Bezpieczenstwo energetyczne: priorytet polskiej prezydencji“, Oficiální stránky Bezpieczenstwa Narodowego, http://www.bbn.gov.pl/download/1/7814/Bezpieczenstwo_energetyczne_priorytet_polskiej_prezydencji.pdf&prev=/search%3Fq%3DBezpieczenstwo_energetyczne_priorytet_polskiej_prezydencji.pdf (staženo 8. 5. 2014).

Bohuslav Litera et al., eds., *Energie pro Evropu. Energetická spolupráce Ruska a zemí postsovětského prostoru s Evropskou unií* (Praha: Eurolex Bohemia, 2006), 279.

Bohuslav Litera et al., eds., *Ruské produktovody a střední Evropa* (Praha: Eurolex Bohemia, 2003), 243.

„Coal Profile: Poland. World Coal Association“. Oficiální stránky World coal, <http://www.worldcoal.org/resources/ecoal-archive/ecoal-current-issue/coal-profile-poland/>. (staženo 8. 4. 2014).

„Contents of Visegrad Cooperation 1999, Contents of Visegrad Cooperation approved by the Prime Ministers' Summit Bratislava on 14th May 1999“, Official Site of the Visegrad Group, <http://www.visegradgroup.eu/cooperation/contents-of-visegrad-110412> (staženo 7.5.2014).

„Challenges of liberalization. The case of Polish electricity and gas sectors“, Oficiální stránky Centre of Anturust and Regulatory, http://www.yars.wz.uw.edu.pl/yars2009_2_2.html (staženo 8. 5. 2014), 158.

„Czech Republic – Energy mix factsheet“, Oficiální stránky Evropské komise, http://ec.europa.eu/energy/energy_policy/doc/factsheets/mix/mix_cz_en.pdf (staženo 8. 5. 2014).

Daniel Pros, "Role energetické bezpečnosti při formování zahraniční politiky státu. Komparace zahraniční politiky České republiky a Polské republiky" (Magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, 2010), 33-4, 87.

Daniil Dvorský, "Role energetické bezpečnosti při formování zahraniční politiky státu. Komparace zahraniční politiky České a Polské republiky" (Magisterská diplomová práce, 2010), 87.

„Document of the Council of Ministers of 15 March 2011“, Oficiální dokumenty Evropské unie, <http://brussels.ifa.ie/ifa/brussels/media/april%20%200%201%201/Polish%20Presidency%20Programme.pdf>, (staženo 8. 5. 2014).

„EČS a ČEPS podepsaly smlouvu o budoucím připojení plánované elektrárny k přenosové soustavě“, Oficiální stránky RWE, <http://www.rwe.cz> (staženo 8. 5. 2014).

„Energy Policy of Poland until 2030“, Oficiální stránky Ministerstwa gospodarskiego, http://www.mg.gov.pl/files/upload/8134/Polityka%20energetyczna%20ost_en.pdf, (staženo 8. 5. 2014), 27.

„Energy priorities of the Polish presidency of the EU Council: The Czech perspective“, oficiální stránky Institutu pro evropskou politiku Europeum, http://www.europeum.org/doc/pdf/Binhack_energy.pdf (staženo 8. 5. 2014).

„Executive Report on Polish Presidency in the Visegrad Group“, Oficiální stránky Visegrádské skupiny, www.visegradgroup.eu/pl-v4-pres-2012-2013-130620 (staženo 8. 5. 2014)

Franklin D. Kramer, John R. Lyman, Mihaela C. Carstei, „Central Europe and the Geopolitics of Energy“ *Atlantic Council Issue Brief* (15. prosince 2010): 6, http://www.atlanticcouncil.org/images/files/publication_pdfs/403/121510_ACUS_CentralEuropeEnergy.PDF (staženo 8. 5. 2014)

„František Černoch, et al., eds. „*The Future of Natural Gas in the V4 Countries. A Scenario Analysis and the EU Dimension*. (Brno: Munipress, 2011), 76.

Daniela Gruberová, "Bezpečnostní dimenze energetických vztahů České republiky a Ruské federace" (Magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, 2011), 41-2, 92.

„Gospodarka paliwowo-energetyczna w latach 2006-2007“, Oficiální stránky Głównego Urzędu Statystycznego, http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PBIS_gospodarka_paliwowo_energetyczna_2006_2007r.pdf p. 41 (staženo 8. 5. 2014), 249.

„History of Gaz system“ Oficiální stránky Gaz systém, <http://en.gaz-system.pl/ofirmie/informacje-podstawowe/historia/> (staženo 8. 5. 2014).

„Historia polskiego gazownictwa“, Oficiální stránky Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa, <http://www.pgnig.pl/pgnig/216/2170/2391> (staženo 8. 5. 2014).

Jaroslav Cwiek-Karpowicz, Dariusz Kalan, eds., *North-South Gas Interconnector. Geopolitical breakthrough in Central Europe (Varšava: The Polish Institute of International Affairs, 2013)*, 67.

Jaroslav Cwiek-Karpowicz et al., „German and Polish Energy Policies: Is Cooperation Possible?“ *Policy Paper, č 1 (leden 2013)*, 4, https://www.pism.pl/files/?id_plik=12692. (staženo 8. 5. 2014).

„Joint Declaration of the President of the National Parliaments of the Visegrad Group Countries“, Oficiální stránky Visegrádské skupiny, <http://www.visegradgroup.eu/2009/joint-declaration-of> (staženo 8. 5. 2014).

„Joint Statement, V4+ Slovenia Prime Ministers' Meeting“. Oficiální stránky Visegrádské skupiny, z: <http://www.visegradgroup.eu/2007/joint-statement-v4> (staženo 8. 5. 2014).

Josef Fišer, „Současná energetická bezpečnost Polska na pozadí konceptu God's Playground“ (Magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně 2009) 26-7, 112

Karen Schweers Cook, Margaret Levi et al., eds., *The limits of Rationality* (Chicago: University of Chicago Press, 2008), 426

Martin Dangerfield, *The Visegrad Group in the expanded European Union: From preaccession to postaccession cooperation*, East European Politics and Societies, Vol. 22, No. 3, 630–667.

„Możliwe scenariusze polityki energetycznej Unii Europejskiej w zakresie zapewnienia stabilnych dostaw gazu ziemnego“ Oficiální stránky Rynku energii elektrycznej, „http://www.rynek-energii-elektrycznej.cire.pl/pliki/2/mozliwe_scenariusze_polityki_energetycznej_ue.pdf (staženo 8. 5. 2014).

Paweł Ukielski. *The breakdown of the Visegrad cooperation in years 1993 –1998*. In: Polačkova, Zuzana (ed.): *Slovensko-česke vzťahy v kontexte strednej Europy*. (Bratislava: SAV, 2005), 255–261

Petr Binhack, Lukáš Tichý, eds., *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v.v.i.,2011), 166.

„Platforma Obywatelska – program gospodarczy“, Oficiální stránky Bankier, <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Platforma-Obywatelska-PO-program-gospodarczy-1643620.html> (staženo 8. 5. 2014).

„Politika Energetyczna Polski“, Oficiální stránky Ministerstwa Gospodarskiego i Pracy, http://www.oze.bpp.lublin.pl/dokumenty/kraj_meryt/pol_energ.pdf (staženo 8. 5. 2014).

„Polish Presidency of the EU Council“, Oficiální stránky EPP Group, http://arc.eppgroup.eu/infocus/polish_presidency_111205_en.asp (staženo 8.5. 2014).

Polish presidency program 2008/2009“, Oficiální stránky Visegrádské skupiny, <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/2008-2009-polish-110412> (staženo 8. 5. 2014).

„Press Release of Polish V4 Presidency“, Oficiální stránky Visegrádské skupiny, <http://www.visegradgroup.eu/2008/press-release-of-the> (staženo 8. 5. 2014).

„Prezydencja w Radzie UE“, oficiální stránky Ministerstva hospodářství Polské republiky, <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+miedzynarodowa/Unia+Europejska/Prezydencja+w+Radzie+UE> (staženo 8. 5. 2014).

„Priority energetických infrastruktur do roku 2020 a na další období – návrh na integrovanou evropskou energetickou síť.“ Oficiální stránky Evropské komise, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0677:FIN:CS:PDF> (staženo 8. 5. 2014).

„Pružnější přeshraniční přeprava plynu v Evropě“, Oficiální stránky NET4Gas, s.r.o., <http://www.net4gas.cz/> (staženo 8. 5. 2014).

„Reflection on the Polish Presidency of the Council of the European Union: Climate and Energy – European Integration“, Oficiální stránky Heinrich Böll Stiftung, <http://www.boell.eu/en/2013/12/03/reflections-polish-presidency-council-european-union-climate-and-energy-european> (staženo 8. 5. 2014).

„Regional energy security: Visegrad finally at work?“, Oficiální stránky Centre for European and North Atlantic Affairs, <http://cenaa.org/analysis/regional-energy-security-visegrad-finally-at-work/> (staženo 8. 5. 2014).

„Relations between Poland and its Eastern Neighbours after the 1999 NATO Enlargement“, oficiální stránky Complutense University of Madrid's Department of International Studies, <http://revistas.ucm.es/index.php/UNIS/article/viewFile/UNIS0606130221A/28142> (staženo 8. 4. 2014). 245.

„Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej – 2007“, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, http://www.pism.pl/eksiegarnia/Rocznik_Polskiej_Polityki_Zagranicznej/?category_year=2007 (staženo 8. 5. 2014).

„Rozwój gazowej sieci przesyłowej“ oficiální zpráva Ministerstva hospodářství Polské republiky, <http://www.nik.gov.pl/plik/id,5543,vp,7173.pdf>, (staženo 8. 5. 2014).

„Share of total primary energy supply in 2011 – Czech Republic“, International Energy Agency, <http://www.iea.org/stats/WebGraphs/CZECH4.pdf> (staženo 8. 5. 2014).

„Share of total primary energy supply in 2011 – Poland“, International Energy Agency, <http://www.iea.org/stats/WebGraphs/POLAND4.pdf> (staženo 8. 5. 2014).

„Spolupráce v oblasti energetiky v rámci V4“, Oficiální stránky Euroskopu, <http://www.euroskop.cz/gallery/62/18787-pazdera.pdf> (staženo 8. 5. 2014).

„Státní energetická koncepce České republiky“, Oficiální stránky Ministerstva průmyslu a obchodu, <http://download.mpo.cz/get/26650/32422/345285/priloha001.doc> (staženo 8. 5. 2014), 54.

„Středoevropským státům často schází strategické uvažování“, Oficiální stránky Euractiv, <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/stredoevropskym-statum-casto-schazi-strategicke-uvazovani-rikaji-experti-visegradaska-ctyrka-polsko-ceska-republika-nemecko-eu-krize-eurozony-stredni-evropa-010583> (staženo 8. 5. 2014).

„System Development Map“, Oficiální stránky Gas Infrastructure Europe, http://www.gie.eu.com/download/maps/ENTSOG_SYSDEV_MAP2010.pdf (staženo 8. 5. 2014)

Tomáš Vlček, Filip Černoš, *The Energy Sector and Energy Policy of the Czech Republic* (Brno: Masarykova univerzita press, 2013), 238.

„The Programme of Slovakia's Presidency 2006/2007“, Oficiální stránky Visegrádské skupiny, <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/2006-2007-slovak-110412> (staženo 8. 5. 2014)

„The North-South Gas interconnections axis proposed by V4“, Oficiální stránky polského Ministerstva zahraničních věcí, <http://www.ms.gov.pl/resource/c6c5681b-f9b2-422b-9d70-3b989a217111> (staženo 8. 5. 2014).

„The Visegrad Four at YATA“, Oficiální stránky Youth Atlantic Treaty Association, <http://yata-network.blogspot.cz/2009/06/visegrad-four-and-yata.html> (staženo 8. 5. 2014)

Veronika Zapletalová, „Liberalizace trhu s plynem v EU – case study Polsko“ (Magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, 2012), 37-8, 86.

„Visegrad 4 Integration and Cohesion“, Oficiální stránky Visegrádské skupiny, <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/2012-2013-polish> (staženo 8. 5. 2014).

„Visegrad declaration“, Oficiální stránky Visegrádské skupiny, <http://www.visegradgroup.eu/documents/visegrad-declarations/visegrad-declaration-110412-1> (citováno 8. 5. 2014)

„Visegrad Declaration 1991, Declaration on Cooperation between the Czech and Slovak Federal Republic, the Republic of Poland and the Republic of Hungary in Striving for European Integration“, Official Site of the Visegrad Group, <http://www.visegradgroup.eu/documents/visegrad-declarations/visegrad-declaration-110412-2> (staženo 8. 5. 2014).

„Visegrad Fund (2010): International Visegrad Fund: About“, Official Site of the Visegrad Fund, <http://visegradfund.org/about/> (staženo 7. 5. 2014).

“Visegrád Group. Program of the Hungarian presidency for strengthening the Cooperation of the four Visegrad Countries (2001/2002)”, Informationsserver Ungariches Institut München, <http://www.forost.ungarisches-institut.de/pdf/20011010-1.pdf> (staženo 7.5.2014).

„Výsledky českého předsednictví v energetice“ Oficiální stránky Euroactivu, <http://www.euractiv.cz/energetika/link-dossier/vysledky-ceskeho-predsednictvi-v-energetice-000054> (staženo 8. 5. 2014).

Vladimír Vlk, „Energetický mix – Primární energetické zdroje v teplárenství“ *Hospodářská komora České republiky* (30. listopadu 2009): 17, <http://www.komora.cz/DownloadHandler.aspx?method=GetFileDownload&fileID=1100&DontParse=true> (staženo 8. 5. 2014)

„Zelená kniha – Evropská strategie pro energii“ Stránky Senátního tisku a zpravodajských zpráv pro VEU Senátu PČR, <http://www.skaloud.net/senat/prace-v-senatu/vybor-pro-evropske-zalezitosti/zelena-kniha-evropska-strategie-pro-energii> (staženo 8. 5. 2014).

„Zpráva o zajištění stavu a bezpečnosti České republiky“, Oficiální stránky ministerstva obrany, www.mocr.army.cz/assets/files/.../Zpr_va_o_bezpe_nosti__R_2006.pdf (staženo 8. 5. 2014)

